

”

När man kombinerar el- och värmeproduktionen i kraftverk kan man utnyttja upp emot 90 procent av energin, men värmen behövs inte på alla ställen i världen och är ofta ett svinn.

Klimatrelaterad forskning

ÅRETS PROFESSOR VILL DELTA I SAMHÄLLSDEBATTEN | EN BRÄNNANDE UTMANING
SKOLAN MÅSTE BLI BÄTTRE PÅ KLIMATFÖRÄNDRING | EU STÅR INFÖR STORA UTMANINGAR

▼ Nyvalde franske presidenten Emmanuel Macron på väg till scenen utanför museet i Louvren, Paris, för att tala till sina anhängare efter segern i valet den 7 maj. Foto: Reuters /Lehtikuva.

Vilken är Europas väg?

Strax innan tidningen gick i tryck valdes Emmanuel Macron till Frankrikes nästa president. Att Macron och inte rivalen Marie Le Pen vann är en seger för den Europeiska Unionen, vars fortsatta existens i sin nuvarande form legat på osäker grund om Le Pen vunnit.

EU:s legitimitet ifrågasätts på bättre och sämre grunder av båda bekymrade medborgare och opportuna populisterna runt om i Europa och unionens problem försvinner ingenstans med Macros seger. Däremot försvann det största omedelbara hotet för EU:s framtid. Det är möjligt att Macron kommer att försöka leda Frankrike i ett djupare ekonomiskt samarbete med Tyskland och lägga grunden för ett på alla plan djupare integrerat EU.

Mer om EU på sidorna 24–27.

intro

Mitt i en vår som i skrivande stund mest varit en utdragen vinter, är det svårt att tro att klimatet blir varmare. Men det är väl en av orsakerna till att vi har vetenskap: att lära oss mera om vår värld än våra omedelbara observationer ger intrycket av.

ÅBO AKADEMI blev i mitten av februari medlem av Climate Leadership Council. Det är en nationell organisation med ett starkt ekonomiskt och socialt inflytande, som arbetar mot klimatförändringen.

Ett sätt att minska koldioxidutsläppen och därigenom människans bidrag till att klotet blir varmare, är att effektivera förbränningen. Vi här uppe i norr – som, lite ironiskt, behöver producera värme – utnyttjar den från förbränningen frigjorda energin rätt väl, men ännu finns det förbättringar att göra. Mera om det inne i tidningen, där vi också bekantar oss med klimatundervisningen i skolorna.

MED VALET AV Donald Trump till amerikansk president har också det globala politiska klimatet blivit allt mera oförutsägbart. Vi pratar med två forskare om hur EU:s framtid ser ut och vilken EU:s roll i världspolitiken är och kunde vara.

Klimatförändringen är starkt närvarande också i den globala politiken. Frankrikes nyvalde president Emmanuel Macron bjöd under vårvintern in amerikanska forskare till Frankrike för att mota klimatförändringen. Det är en vägvisare om vilken roll Europa kunde ha.

GLOBALA PROBLEM får lokala inslag, och behöver också lösas på den nivån. Vi läser i detta nummer om hur Åbo Akademi deltar i arbetet med att skydda hotade forskare. Dessutom har det arbete eldsjälarna vid Åbo Akademi och Åbo universitet utfört för att integrera flyktingar belönats med utmärkelser Årets mångkulturella handling, som delas ut av Åbo stad. Det värmer lite i de kyliga vårvindarna.

Chefredaktör

Nicklas Hägen

MEDDELANDEN FRÅN ÅBO AKADEMI

REDAKTION	NICKLAS HÄGEN, chefredaktör tfn: (02) 215 4693 e-post: nicklas.hagen@abo.fi MARCUS PREST, redaktör tfn: (02) 215 4715 e-post: marcus.prest@abo.fi
WEBBREDAKTÖR	PETER SIEGFRIDS tfn: (02) 215 4882 e-post: peter.siegfrids@abo.fi
REDAKTÖR I VASA	ARI NYKVIST tfn: (06) 324 7452 e-post: ari.nykvist@abo.fi
ADRESS	Åbo Akademi Domkyrkotorget 3 20500 Åbo
E-POST	meddelanden@abo.fi
WWW	mfaa.abo.fi
ANSVARIG UTGIVARE	THURID ERIKSSON, kommunikationschef tfn: (02) 215 4124 e-post: thurid.eriksson@abo.fi
GRAFISK FORM	PETER SIEGFRIDS
TRYCKERI	Tidningen trycks av tryckeri Finepress och upplagan är 4 800 ex.

ISSN 2341-9644 (print)
ISSN 2341-9652 (online)

© Kommunikationsenheten vid Åbo Akademi 2017

Meddelanden från Åbo Akademi utges ut av Åbo Akademi. MfÅA utkommer med fyra nummer under läsåret och sänds till huvuddelen av akademins anställda samt bla till massmedia, till universitet och högskolor i Norden, till kommuner, bibliotek och gymnasier i Svenskfinland, till medlemmar i Akademiföreningen Åbo Akademiker r.f. och till ett stort antal personer verksamma inom politik, förvaltning och näringsliv.

MEDDELANDEN FRÅN ÅBO AKADEMI

Omslagsbild: Klimatrelaterad forskning. © Bigstock

ARTIKLAR

- 11 Årets professor vill delta i samhällsdebatten**
Erik Bonsdorff betonar vikten av fri forskning och att forskningen tas på allvar av det samhälle som betalar för den.
- 16 En brännande utmaning**
Genom effektiviserad förbränning kan man uppnå samma el- och värmeproduktion med mindre bränsle. Det minskar i sin tur på koldioxidutsläppen.
- 20 Skolan måste bli bättre på klimatförändring**
Det behövs ett mer tvärvetenskapligt, helhetsskapande och handlingsorienterat tillvägagångssätt i våra skolor för att förbättra undervisningen om klimatförändringen.
- 24 EU står inför stora utmaningar**
EU kunde axla det globala ledarskapet för den liberala demokratin. Men det kräver att unionen håller ihop och att dess ledarskap etablerar kontakt med sina medborgare.

NYHETER

- 28 Åbo Akademi vill skydda hotade akademiker**
Åbo Akademi är medlem i nätverket Scholars at Risk och har jobbat aktivt för grundandet av en finländsk sektion.

- 32 Oktantti är resultatet av studier i företagande**
På kursen NY Startup! testar studerande på företagande. Affärsidéen Oktantti har kommit till under kursen.

KOLUMNER

- 10 Medierna behöver lära sig använda experter**
Osama al-Aloulou skriver om behovet att utveckla samarbetet mellan experter och journalister.
- 35 Om poesi och universitetets plastiskhet**
Gästkolonnen Ylva Perera skriver om hur samhället korrumpas av kundtänkandet som förvandlar medborgarskapet till en konsumentrelation.

MEDDELANDEN FRÅN ÅBO AKADEMI

Pargasborna Undra!de i fullsatt Råttis

– I **DAGENS DEBATT** finns så mycket "flat kunskap", där man bara upprepar gamla klichéer. Att lyssna på experterna i Undra! stimulerar, ger nya grepp på saker och ting.

Det säger **Bo Winberg** när *Åbo Underrättelser* frågar varför han gång på gång intresserat dyker upp på vetenskapsaftonen Undra!

Undra! arrangerades torsdagen den 20 april i Råttis Pargas, nu för femte gången. Publikens drygt 50 personer fyllde Råttis och värmen steg i takt med att diskussionen tog fart.

Under den underhållande vetenskapsaftonen svarade experter från Åbo Akademi på frågor som kommit från allmänhe-

◀ Programvärd Dan Lolax i mitten. I panelen Anders Ahlbäck (fr.v.), Elina Pirjatanniemi, Kim Wikström och Blanka Henriksson. Foto: Mia Henriksson.

ten. Experterna den här gången var **Anders Ahlbäck** (historia), **Blanka Henriksson** (folkloristik), **Elina Pirjatanniemi** (folkkrätt) och **Kim Wikström** (industriell ekonomi).

Frågorna handlade om allt från en (fast) förbindelse mellan Pargas och Nagu, när de senaste trollobserveringarna förekommit, till frågor om asylprocesser och för- och nackdelar med pojkskolor. Publiken deltog aktivt i diskussionen.

I år var vetenskapsaftonen Undra! en del av det officiella Finland 100-programmet. Undra! arrangeras av Åbo Akademi och Åbo Underrättelser i samarbete med Akademiföreningen Åbo Akademiker och Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi.

Frågor och svar kan du läsa på www.abo.fi/undra. På samma adress finns också filmer från Undra! ♦

ÅBO AKADEMI INLEDER KVALITETSHÖJANDE ACKREDITERINGSPROCESS

ÅBO AKADEMI har inlett en långsiktig strategisk satsning på en kvalitetshöjande internationell ackrediteringsprocess. Målsättningen är att Handelshögskolan vid Åbo Akademi ackrediteras av den erkända organisationen AACSB International (The Association to Advance Collegiate Schools of Business) som är verksam i Tampa, USA.

En ackreditering erhållen av AACSB är det främsta tecknet på excellens i utbildning och forskning. Vid Åbo Akademi är den fleråriga ackrediteringsprocessen en del av de strategiska insatserna inom internationalisering och samhällsrelevans som just nu pågår vid universitetet.

På sitt möte den 7 februari 2017 har AACSB International godkänt Åbo Akademis ansökan om behörighet att inleda en ackrediteringsprocess. Processen uppskattas ta flera år i anspråk. Den bygger på självutvärdering och kollegial granskning enligt

15 standarder. Fokus ligger på en helhetsmässig utveckling av verksamheten vad gäller strategiskt ledarskap; kvaliteten på personal, studerande och processer; samt nivån på utbildningsprogram och inläring.

Malin Brännback, dekanus för fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi vid Åbo Akademi säger att ackrediteringsprocessen som nu inleddes vid Handelshögskolan vid Åbo Akademi är i linje med hela universitetets kvalitetshöjande arbete.

– Endast 5 procent av världens handelshögskolor och ekonomutbildningar har erhållit denna prestigefyllda kvalitetsstämpel. I dagsläget har samtliga ekonomutbildningar på universitetsnivå i Finland antingen erhållit denna ackreditering eller påbörjat processen, vilket visar på de höga kvalitetsambitioner som finns vid ekonomutbildningarna i Finland, säger Brännback. ♦

MÅNGA VILL BLI RÄTTSPSYKOLOGER

I **AUGUSTI 2017** inleds den första specialiseringsutbildningen i rättspsykologi i Finland. Utbildningen är ett samarbete mellan Helsingfors universitet, Lapplands universitet, Tammerfors universitet, Universitetet i Östra Finland, Åbo Akademi och Åbo universitet samt nätverket Psykonet. Utbildningen koordineras av Åbo Akademi.

Utbildningen är tvärvetenskaplig och tvåspråkig. Den omfattar 30 studiepoäng. Målgruppen är yrkesgrupper som är verk-samma inom rättsprocesser, bland annat psykologer, jurister, socialarbetare, poliser och läkare.

Inom utbildningen får deltagarna kunskaper om psykologi som de bör tillämpa inom sina yrkesuppgifter, samt återkoppling på det egna arbetssättet. Till utbildningen sökte 70 personer, av vilka 25 antas till den första utbildningen. Målsättningen är att den kommer att vara fortlöpande.

RUDELS TILLDELADES STATSRADET MAURITZ HALLBERGS PRIS 2017

LITTERATURVETARE, fil. dr **Freja Rudels** vid fakulteten för humaniora, psykologi och teologi vid Åbo Akademi har 16.5.2017 tilldelats statsrådet Mauritz Hallbergs pris av Svenska litteratursällskapet i Finland. Priset delas alltsedan år 1920 ut till forskare som i ett i vetenskapligt arbete, utgivet på svenska i Finland, visat prov på särskilt framstående forskning. Prissumman är 20 000 euro.

I sin doktorsavhandling *I berättandets makt. Om tre romankroppar av Per Olov Enquist* (2016) undersöker Freja Rudels den förkroppsligande estetik som kan hittas i **P. O. Enquists** romaner *Nedstörtad ängel*, *Liv-läkarens besök* och *Boken om Blanche och Marie*. Rudels påvisar att beröringspunkterna mellan romanernas formspråk och deras tematisering av kroppslighet synliggör samband mellan människa, berättande och estetik och etik. Studien belyser en central fråga i Enquists författarskap: vad det innebär att vara människa, och hur denna fråga relaterar till en utforskning av berättandets kritiska och kreativa kraft.

Prisjuryn kallar Rudels posthumanistiskt och feministiskt präglade avhandling för en "kompromisslöst granskande, oavslutligt kritiskt reflekterande och självreflekterande" text där "undersökningsprocessen imponerar i lika hög grad som resultaten".

Du kan läsa en intervju med Freja Rudels på Svenska litteratursällskapets webbplats www.sls.fi, där finns även den fullständiga prismotiveringen.

BERNT KLOCKARS NY REKTOR FÖR VÖS

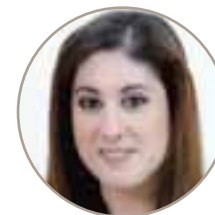
POLITICES MAGISTER och teologie magister **Bernt Klockars** har valts till ledande rektor för Vasa övningskola. Klockars har en mångårig erfarenhet av undervisning, skolledarskap, personal- och ekonomiadministration samt undervisningsförvaltning. Han är för närvarande anställd som rektor vid Korsholms gymnasium.

Sex personer sökte anställningen. Nuvarande ledande rektor för Vasa övningskola, **Gun Jakobsson**, går i pension till hösten.

MILJÖ- OCH MARINBIOLOGI

M.Sc. **Benjamin Weigel** disputerade i miljö- och marinbiologi fredagen den 10 mars på avhandlingen *Patterns in diversity and function of benthic fauna in a coastal system under environmental change*. Opponent var professor **Herman Hummel**, Royal Netherlands Institute of Sea Research, och kustos var professor **Erik Bonsdorff**.

TEKNISK KEMI OCH REAKTIONSTEKNIK

M.Eng. **María Pinilla de Dios** disputerade i teknisk kemi och reaktionsteknik onsdagen den 15 mars på avhandlingen *Heterogeneous catalytic copolymerization reactions of carbon dioxide and propylene oxide over polyalcohols under subcritical conditions*. Opponent var professor **Rafael Luque Álvarez de Sotomayor**, Universidad de Córdoba, och kustos var professor **Tapio Salmi**.

FINSKA SPRÅKET

FM **Leena Maria Heikkola** disputerade i finska språket fredagen den 17 mars på avhandlingen *MS-potilaiden kognitiivinen uupumus ja kieli: Semispontaaniin narratiivien määrittäminen ja laadullinen analyysi*. Opponent var professor **Anneli Pajunen**, Tammerfors universitet, och kustos var professor **Urpo Nikanne**.

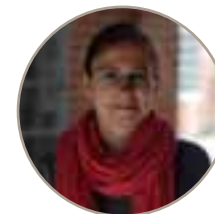
MILJÖ- OCH MARINBIOLOGI

FM **Irma Puttonen** disputerade i miljö- och marinbiologi fredagen den 31 mars på avhandlingen *Phosphorus in the sediments of northern Baltic Sea archipelagos – internal P loading and its impact on eutrophication*. Opponent var Dr. **Michael Hupfer**, Leibniz-Institute of Freshwater Ecology and Inland Fisheries, och kustos var professor **Erik Bonsdorff**.

MILJÖ- OCH MARINBIOLOGI

FM **Anna Jansson** disputerade i miljö- och marinbiologi onsdagen den 12 april på avhandlingen *Ocean Acidification in the Baltic Sea – the implications for the bivalve Macoma balthica*. Opponent var professor **John Spicer**, Plymouth University, och kustos var professor **Erik Bonsdorff**.

ENGELSKA SPRÅKET OCH LITTERATUREN

FM **Lena Englund** disputerade i engelska språket och litteraturen lördagen den 15 april på avhandlingen *Memoir in Transit: Whiteness, Displacement and Journalism in Peter Godwin's Autobiographical Writing*. Opponent var professor **Anthony Chennells**, Arrupe College, Jesuit School of Philosophy and Humanities, och kustos var professor **Anthony Johnson**.

noterat...

Göran Djupsund är årets folkbildare

Åbo Akademis professor i statskunskap uppskattar storligen priset, som delas ut av Svenska Folkskolans Vänner.

– **ÖVERRASKANDE**, glädjande, något jag storligen uppskattar.

Det är **Göran Djupsunds** första reaktion då han får höra att Svenska Folkskolans Vänner har tilldelat honom årets folkbildningspris. Djupsund är professor i statskunskap med masskommunikation vid Åbo Akademi.

– Det är just folkbildningsaspekten i priset som jag uppskattar. Tyvärr har akademikernas viktiga uppgift att vara folkbildare allt mer undanträngts av en rad andra viktiga uppgifter inom utbildning och forskning. Som professor går i dag allt mer av tiden till exempel till att ta hand om forskningsfinansiering och ditt eget ämnes utbildning.

I SFV:s prismotivering sägs bland annat: "Djupsunds kommentarer till dagspolitiken förenar akademisk stringens med ett i

sann mening folkbildande uttryckssätt; han har en ovanlig förmåga att förklara komplexa frågor utan att förenkla. Som samhällsdebattör väljer han gärna nya, överraskande synvinklar."

– Som valkommentator i tv och radio och som samhällsanalytiker och debattör överlag försöker jag tala som en folkbildare och inte endast som en hårt specialiserad samhällsvetare. Att stå i nära kontakt med när-samhället är fortfarande alla akademikers viktiga uppgift.

Professor Göran Djupsund tog emot folkbildningspriset på 15 000 euro på SFV:s traditionella vårfest i Helsingfors onsdag 29.3. För övriga pristagare, se Svenska Folkskolans Vännerns webbplats: <http://sfv.fi/sv/> ♦

▼ Göran Djupsund. Foto: Ari Nykvist.

FORSKNINGSPRIS TILL ÅA-PEDAGOGER

PROFESSOR I ALLMÄN PEDAGOGIK vid Åbo Akademi, **Michael Uljens**, med medarbetare **Rolf Sundqvist** och **Ann-Sofie Smeds-Nylund** har tilldelats "The Ahlström Award NERA 2017" för sin artikel i *Nordic Studies in Education*. Ann-Sofie Smeds-Nylund tog emot priset på den nordiska pedagogikvetenskapliga kongressen NERA i Köpenhamn 23–25 mars. NERA står för Nordic Educational Research Association (NERA).

– Erkänsla för nydanande forskning är kanske det bästa tack man kan få som forskare, säger Michael Uljens och berömmar sina doktorander som artikeln skrevs med.

I artikeln rekonstrueras hur det kom sig att Åland lyckades höja skolprestationerna i matematik från relativt låg nivå till de bästa i landet med målmedvetet, idogt, mångprofessionellt handlande där ledarskap, läroplan och utvärdering på flera nivåer samverkade på ett speciellt sätt.

Det visade sig att ledarskapet på kommunal- och landskapsnivå var avgörande. Undersökningen bygger på icke-affirmativ pedagogisk teori som Michael Uljens bidragit till att utveckla. Priset utdelas vartannat år. Prissumman är 5 000 kronor. Artikeln har nominerats till ytterligare ett pris i Norge.

SVENSKA AKADEMIENS STIPENDIUM TILL ÅA-PROFESSOR

SVENSKA AKADEMIEN har tilldelat **Holger Weiss**, professor i allmän historia vid Åbo Akademi, sitt gustavianska stipendium för år 2017. Stipendiet utdelas för betydelsefulla bidrag till utforskandet av den gustavianska tidens historia. De senaste årens mottagare av stipendiet har varit 2013 **Johanna Ilmakunnas**, 2014 **Jonas Nordin**, 2015 **Carolina Brown** och 2016 **Ann Öhrberg**. Stipendiebeloppet är på 50 000 kronor.

ZIBETSKA PRISET TILL MAX ENGMAN

SVENSKA AKADEMIEN har tilldelat professor emeritus i historia vid Åbo Akademi **Max Engman** Zibetska priset för år 2017. Prisbeloppet är på 70 000 kronor. Priset utgår vartannat år ur Stiftelsen C.B. Zibets fond, som utgörs av donationsmedel efter Akademiens ledamot **Christoffer Bogislaus Zibet** (1740–1809).

MAX ENGMAN OCH HOLGER WEISS BELÖNADES AV LITTERATURSÄLLSKAPET

PROFESSOR EMERITUS i allmän historia vid Åbo Akademi **Max Engman** tilldelades Karl Emil Tollanders pris vid Svenska litteratursällskapets årshögtid 5.2.2017.

Karl Emil Tollanders pris omfattar 40 000 euro och den Tollanderska medaljen. Engman får den för *Språkfrågan. Finlands-svenskhetens uppkomst 1812–1922*.

Motiveringen lyder: "Verket är en imponerande syntes av Engmans över fyra decennier långa forskning om Finlands formation till en nation och stat i växelverkan med Sverige, Ryssland och de övriga europeiska imperierna. Engmans enastående styrka som forskare ligger i hans förmåga att gestalta det förflutna över nationella, språkliga och ideologiska gränslinjer. Dessa perspektiv har han också flitigt värnat om som akademisk lärare, vetenskaplig redaktör och förtroendevärd inom olika kulturella samfund och stiftelser."

Nuvarande professor i allmän historia vid Åbo Akademi, **Holger Weiss**, tilldelades ett pris om 18 000 euro ur Eklund-Modeenska fonden med tillhörande medalj för verket *Slavhandel och slaveri under svensk flagg. Koloniala drömmar och verklighet i Afrika och Karibien 1770–1847*.

Motiveringen lyder: "Författaren har efter en grundlig genomgång av det bevarade källmaterialet genomfört en skarpsinnig undersökning av den svenska koloniala erfarenhet som fram till helt nyligen vilat inte bara i glömskans utan också i förnekelsens skugga. Boken är ett viktigt bidrag till en angelägen minnesprocess."

Den till Åbo Akademi anknutna forskaren fil.dr **Anna Möller-Sibellius** tilldelades ett stipendium på 15 800 euro för verket *Litteraturhistorieskrivning om en minoritets litteratur* ur Hjördis och Arvid Standertskjölds minnesfond.

Tidskriften *Finsk tidskrift* som har starka kopplingar till Åbo Akademi belönades också. Föreningen Granskaren som ger ut tidskriften fick ett pris om 22 000 euro ur Ragnar, Ester, Rolf och Margareta Bergboms fond för Finsk Tidskrift, som sedan 1876 utgjort ett betydelsefullt, självständigt och vittert forum för debatt om kultur och samhälle. På dess sidor har aktuella åskådnings-sätt fått möta äldre perspektiv, och nya idéer har satts i rörelse. Tidskriften har också gett utrymme för vetenskaplig fördjupning och begrundan av samhällets komplexitet.

disputationer

CELLBIOLOGI

FM **Marek Budzynski** disputerade i cellbiologi fredagen den 21 april på avhandlingen *Stress Management: Multilayer Regulation of the Heat Shock Response*. Opponent var professor **Brian C. Freeman**, University of Illinois, och kustos var professor **John Eriksson**.

BIOVETENSKAP MED INRIKTNING FARMACI

FM **Eva von Haartman** disputerade i biovetenskap med inriktning farmaci fredagen den 21 april på avhandlingen *Design and evaluation of nanoparticle-based delivery systems: towards cancer theranostics*. Opponent var professor Lennart Bergström, Stockholms universitet, och kustos var professor **Jessica Rosenholm**.

VÅRDVETENSKAP

Kandidat i sykepleievitenskap **Ruth Tuhus** disputerade i vårdvetenskap torsdagen den 27 april på avhandlingen *Den som vågar, sover inte – Om våking og verdighet*. Opponent var professor **Venke Sørli**, Lovisenberg diakonale høgskole, och kustos var professor **Lisbeth Fagerström**.

MILJÖ- OCH MARINBIOLOGI

FM **Kerstin Häggqvist** disputerade i miljö- och marinbiologi fredagen den 28 april på avhandlingen *Spatial distributions of phytoplankton in rock pools: metacommunities to molecules*. Opponent var professor **Luigi Naselli-Flores**, Università degli Studi di Palermo, och kustos var professor **Erik Bonsdorff**.

DATATEKNIK/INBYGGDA DATORSYSTEM

M.Sc. (Tech) **Tewodros Deneke** disputerade i datateknik/inbyggda datorsystem torsdagen den 4 maj på avhandlingen *Proactive Management of Video Transcoding Services*. Opponent var professor **Jean-François Nezan**, Institut National des Sciences Appliquées de Rennes, och kustos var professor **Sébastien Lafond**.

LITTERATURVETENSKAP

FM **Eva E. Johansson** disputerade i litteraturvetenskap lördagen den 13 maj på avhandlingen *Realismens röster. Kvinnliga kontorister i mellankrigstidens finlandssvenska litteratur*. Opponent var docent **Kristina Malmio**, Helsingfors universitet, och kustos var professor emeritus **Clas Zilliacus**.

Medierna behöver lära sig använda experter

Osama al-Aloulou skriver om behovet att utveckla samarbetet mellan experter och journalister.

Att det i de finländska medierna fattas en rösternas mångfald, att experternas röster inte används särskilt mångsidigt och att experterna har ojämlika utgångslägen när det gäller att delta i samhällsdiskussioner blev klart vid ett seminarium som hölls i Helsingfors för en tid sedan. Vid seminariet konstaterades också att det finns ett behov av att utveckla samarbetet mellan experter och journalister. I en undersökning som utrett användningen av experter konstaterades att endast tre procent av landets experter hörs i media och av dessa tre procent är 72 procent män. Den här informationen framlades av en av de personer som ordnat seminariet.

Efter seminariet fortsatte jag och min forskarvän diskussionen. Min vän försökte förklara varför han inte under den senaste tiden gått med på att delta i flyktingdebatten i de sociala medierna. Han menade att det bara finns två poler i diskussionen, högern och vänstern, kritik och hatprat. Han menade att han därför inte ville delta med egna perspektiv, eftersom man inte diskuterar olika åsikter utan enbart beskyllder varandra för det ena eller andra.

Men trots det är det tur att de sociala medierna finns. I de sociala medierna kan folk uttrycka sina känslor och tankar genom olika kanaler och verktyg. Man vet vad som sker utomlands, till exempel genom televisionen, vi håller kontakt med vänner och bekanta via Facebook, vi tittar på videon genom YouTube, vi söker jobb genom LinkedIn, vi läser bloggar och vi kommenterar nyheter på olika dagstidningars hemsidor.

De sociala medierna delar samma grundprinciper för sin livskraft och utveckling som alla andra verktyg.

Men de sociala medierna är mycket mer än en plattform där var och en kan dela sina känslor och tankar: de sociala medierna är en institution. De reflekterar och påverkar det samhälleliga livet; de sociala medierna kan till och med påverka stora händelseförlopp, de är en källa till kraft som kan användas på vilket sätt som helst. De sociala medierna kan utbilda, uppmuntra, hjälpa, eller göra det motsatta. De sociala medierna är alltså en moralisk och fysisk entitet. Sociala medier kan ge användaren både vinst och makt.

I användandet av sociala medier är det bra att ta i beaktande att det finns en mängd olika experter på olika praktiska och vetenskapliga positioner – men hur ska man utnyttja deras expertis?

I diskussionerna under seminariet framlades det att en del av problemet kunde lösas med till exempel ett forum där alla experter skulle ha en likvärdig chans att delta i en aktuell debatt, eller förbättra samhället genom samarbete mellan journalister och experter.

En del av experterna och forskarna har lyckats bra med att hoppa in i den finländska sociala diskussionen, som till exempel **Sixten Korkman**. Å andra sidan finns det experter som skulle ha viktiga saker att säga, och förmåga att säga dem, men som i praktiken är utfrusna ur den samtida samhällsdebatten.

” Lika mycket som man säger att finländare inte kan marknadsföra sina produkter, lika sant är det att finländska experter inte syns tillräckligt i de sociala medierna.

För att sammanfatta kunde man säga att användandet av de sociala medierna inte bara borde vara en hobby, och inte heller ytterligare en uppgift utöver det vanliga arbetet, att använda sociala medier borde vara en del av arbetsbilden. När jag läste på om ämnet märkte jag att man redan i årtal skrivit om saken och att man fortfarande skriver om den. Självt vill jag i den här kolumnen betona vikten av ekonomiskt stöd till människor som är med om att hjälpa utvecklandet av nya tankar, till exempel folk som ordnar seminarier vars mål är att göra expertisen i medierna mångsidigare och hitta nya sätt för journalister och experter att samarbeta.

Lika mycket som man säger att finländare inte kan marknadsföra sina produkter, lika sant är det att finländska experter inte syns tillräckligt i de sociala medierna. ♦

Osama al-Aloulou är forskare vid Migrationsinstitutet och magisterstuderande vid ämnet mänskliga rättigheter vid Åbo Akademi.

• Kolumnen är översatt från finska av Marcus Prest.

Årets professor vill delta i samhällsdebatten

Årets professor Erik Bonsdorff betonar vikten av fri forskning och att forskningen tas på allvar av det samhälle som betalar för den.

TEXT: MARCUS PREST

Erik Bonsdorff, professor i marinbiologi vid Åbo Akademi utnämndes av professorsförbundet till årets professor 2017 i vintras. Som årets professor vill Erik Bonsdorff gärna tala om professorskapet och de samhälleliga krav han upplever att rollen ställer.

– Om det är något en universitetsprofessor har skyldighet att göra så är det att tala för vår sak, det vill säga för den fria forskningen. Och de som betalar oss för att göra den här fria forskningen, det vill säga samhället på ett eller annat plan, har en skyldighet att lyssna på det vi har att säga – oberoende av om de tycker om det vi säger eller inte.

– Om inte forskare går ut och berättar om sina resultat – och om inte samhället tar emot det vi har att säga när det en gång fått bollen av oss – hur ska samhället då utvecklas? Det är för mig helt självklart att en professor ska delta i samhällsdebatten, inte bara när man blir tillfrågad, utan alldeles särskilt då man inte blivit ombedd att uttala sig och då det man har att säga kan upplevas obekvämt.

Den samhälleliga upplysningen, den så kallade tredje uppgiften, är alltså ett av de ärenden Bonsdorff är mån om att föra fram. En annan sak som han också vill tala för är utrymme och tid för det han kallar ”nyfikenhetsmotiverad forskning”, det vill säga fri grundforskning, detta i kontrast till beställd forskning som görs med mer eller mindre explicita politiska eller ekonomiska motiv.

Tre nivåer av forskning

För att placera den fria forskningen i relation till övrig forskning som bedrivs delar Bonsdorff in forskningen i tre nivåer.

Den första nivån är forskning som görs på beställning, det vill säga som handlar om så-

dant samhället helt enkelt måste veta. På den här nivån är både frågor och svar ofta i princip kända – det handlar snarare om en utredning eller verifiering än om nyskapande vetenskaplig forskning. Ett exempel på en utredning där både fråga och svar är rimligt väl kända är att kolla hur övergött vattnet är i ett givet område i Östersjön. Man vet redan att det är graden av övergödning som är frågan och man vet att svaret är ett värde som man vet att ligger inom en viss skala. Samhället ger ofta olika myndigheter i uppdrag att göra sådana utredningar.

– Våra studerande ska lära sig att den här nivån finns och de ska lära sig att göra den här typen av forskning. Men rent nyfikenhetsmässigt är det inte särskilt utmanande. Vi akademiker ska inte primärt syssla med den här nivån men akademiker ska nog veta hur man hämtar data från det ofta mycket goda jobb som utförs på den här nivån och hur man ställer frågor om den data man hittar. Denna typ av forskning är i sig alltså inte oviktig, men har snarast karaktären av bakgrundsinformation som man måste känna till för att komma till följande nivå.

Den andra nivån är forskning där frågan är ställd men svaret okänt, det vill säga sådant som det är bra eller viktigt att få veta mer om. Ett exempel är utgångspunkten att klimatförändringen utgör ett hot för ekosystemet. Frågan är: Varför och på vilket sätt? För vem? Och kanske i förlängningen: Vad menar vi med hot?

– Det är på den här nivån vi akademiker ofta kommer in. Och det är på den här nivån våra doktorander och forskare gör sitt arbete. Här är svaret inte ett enkelt värde, utan en omfattande analys av orsak och verkan, som kräver systematiskt nytänkande.

Det är för mig helt självklart att en professor ska delta i samhällsdebatten, inte bara när man blir tillfrågad, utan alldeles särskilt då man inte blivit ombedd att uttala sig och då det man har att säga kan upplevas obekvämt.

Den tredje nivån är den oväntade frågeställningens nivå, grundforskning där man varken känner frågan eller anar svaret, det vill säga sådant som kan vara intressant att få veta något om. Man studerar något som man ännu inte helt kan greppa, placera eller beskriva. Nivå tre kan också vara oväntade fenomen som dyker upp i naturen eller i samhället, och som kräver att vetenskapare blir engagerade.

– Man är oförberedd på att arbeta på den här nivån om man inte arbetat på nivå två. Samtidigt är vi handfallna inför nya vetenskapliga problem om vi inte har en kär vetenskapare som kan jobba på den här nivån. Och det kan den kären inte göra om den inte får jobba med grundforskning i sin utbildning och vardag, utan bindningar eller skygglappar.

– Det finns samtidigt en föreställning om att vetenskapen ska fungera totalt fritt, men så enkelt är det förstås inte. Det finns alltid en koppling till samhället eller till en intressegrupp. Frågan är på vilken nivå styrningen

finns. Men den stora poängen går andra vägen, och den är att samhället ska kunna lyssna på det vetenskapen kommer fram till. Inte så att vetenskapen ska diktera politiken men nog så att de vetenskapliga resultaten måste kunna beaktas i den politik som bedrivs.

Vetenskapen och samhället

Ibland vänder sig samhället till vetenskapen. Som när man vill ha lösningar på miljöproblem. En förhandsinställning vetenskapen ofta får rätta till är beslutsfattarens tro att svaret på miljöproblem är en fråga om vart man ska rikta pengar och teknologi.

– Så enkla lösningar finns inte. Det tar ofta minst lika länge att reparera sår i naturen och ekosystemet som det tog att bryta ner det. De lösningar som krävs kan vara väldigt obekväma och problem behöver inte gå att

◀ Erik Bonsdorff.
Foto: Veikko Somerpuro.

lösa genom att helt enkelt slänga pengar på dem. Förstås kan man vända på detta också – det går inte att bedriva forskning utan finansiering.

Med obekväma lösningar menar Bonsdorff att det kan röra sig om politiskt svåra beslut som till exempel kräver att man i den mindre delen av skalan ställer om näringar som är skadliga för miljön, med lokala sociala och ekonomiska svårigheter som följd, och i den bredare delen ställer om hela vårt sätt att leva. Med det menar Bonsdorff att vi inte kan fortsätta ta mera ur naturen än vi ger tillbaka eller låter naturen producera oberoende av teknologi eller teknologiska framsteg.

Det Bonsdorff efterlyser är ett mera proaktivt samhälle som gör något av den forskning man betalar för.

Forskning i Finland och Åbo

– Det görs mycket bra forskning i Finland. Hos oss vid Åbo Akademi också.

Inför framtiden anser Bonsdorff att man måste vara väldigt nogga med att se till att unga forskare får växa upp i en så internationell vetenskaplig och akademisk miljö som möjligt.

– Folk hämtar med sig kunskap från omvärlden och när de lämnar oss för med sig av vår kunskap ut i världen. Den nordiska nivån är A och O för oss här vid akademien. Min åsikt är att Åbo Akademi inte har kapitaliserat tillräckligt på det nordiska, och jag är övertygad om att vi har mycket att hämta på den fronten ännu.

– Vi har en otrolig tur i och med att vi har svenskan som huvudspråk – det ger oss en direkt tillgång till Sverige, Norge och Danmark som alla har mycket internationellt i sitt system och därför portarna öppna mot resten av världen. ♦

Hållbar användning av Östersjön utreds

Specialforskare Marie Nordström vid ämnet miljö- och marinbiologi vid Åbo Akademi leder ett treårigt delprojekt under BONUS BLUEWEBS (2017–2020). I delprojektet utreds struktur och funktion hos Östersjöns födovävar, det vill säga vem som äter vem i havet och hur de olika organismerna förhåller sig till varandra i näringskedjan.

– Klimatförändringen förväntas resultera i förändrade förhållanden som, tillsammans med övriga faktorer såsom övergödning, fiske, främmande arter och miljöfarliga ämnen, driver hur Östersjöns födovävar är uppbyggda och fungerar, säger Nordström.

– Dessa ”nya” födovävar och det ”nya” klimatet kommer att kräva en förvaltning som möjliggör att god ekologisk status uppnås samtidigt som den säkrar potentialen för Blue Growth, det vill säga havsvänlig ”blå” ekonomisk tillväxt.

Inom BONUS BLUEWEBS utreds förutsättningarna för att hållbart använda ekosystemvaror och -tjänster som produceras genom Östersjöns födovävar. God ekologisk status och Blue Growth är centrala målsättningar som bör beaktas vid planering och förverkligande av ekosystembaserad förvaltning av havet.

– En optimal förvaltning av Östersjön försvåras av att det finns så många olika ytt-

re faktorer som påverkar havets ekosystem, säger Nordström.

Födovävarna utreds både för tidigare och nuvarande tillstånd i havet. De undersöks såväl på Östersjöskala, på öppet hav som i kustnära områden. På basen av den information som tas fram skapas sedan modeller över framtida födovävar, som i sin tur kopplas till socioekonomiska system, och används för att utveckla strategier för ekosystembaserad förvaltning. Nordströms finansiering uppgår till 268 500 euro och er-

hålls från EU-kommissionen och Finlands Akademi.

BONUS BLUEWEBS: Blue Growth boundaries in novel Baltic food webs är ett konsortium som består av sju universitet och forskningsinstitut i fem länder (Finland, Sverige, Tyskland, Lettland och Polen).

BONUS BLUEWEBS koordineras av Laura Uusitalo vid Finlands miljöcentral SYKE. BONUS är EU:s forsknings- och utvecklingsprogram för Östersjön.

Klimatvänlig vetenskap

Styrelsen för Climate Leadership Council (CLC) godtog den 8 februari 2017 Åbo Akademi som ny medlem. CLC fokuserar på affärsmöjligheter inom arbetet mot klimatförändringen. Det är en organisation som samlar ledande företag och organisationer i Finland, och vars mål är att uppmuntra till en koldioxidneutral och hållbar verksamhet.

CLC har för tillfället 35 medlemmar och deltar i klimatförhandlingarna med observatörsstatus. Det är en del av We Mean Business, ett nätverk bestående av 504 internationella företag med en sammanlagd omsättning på 8 000 miljarder dollar, och av 183 investeringsbolag med ett investeringskapital på över 20 000 miljarder dollar.

– Förnybar energi, resurssparande cirkulärekonomi och koldioxidneutral utveckling är centrala delar av Åbo Akademis forskning och utbildning. Framför allt utvecklingen av biomassabaserade råvaror till nya produkter eller högvärdig energi är områden för vår internationella spetsforskning, säger Åbo Akademis rektor **Mikko Hupa**.

– Genom att delta i CLC:s verksamhet får vi en viktig insyn i besluten och kontakter för att bygga en koldioxidneutral framtid.

Vi ska på de följande uppslagen bekanta oss med två exempel på klimatrelaterad forskning vid Åbo Akademi: förbränningskemi och klimatpedagogik. ♦

En brännande utmaning

Man kan minska koldioxidutsläppen genom att använda mindre bränsle i förbränningskraftverk. För att göra det men ändå bibehålla nivån på produktionen av el och värme behöver förbränningsprocesserna effektiveras.

TEXT: NICKLAS HÄGEN

Förbränning av fossila bränslen – olja, kol, torv och naturgas – står för största delen av världens koldioxidutsläpp. Enligt en nästan helt enig forskarkår är därför en minskning av fossila bränslen ett viktigt steg i att komma åt klimatförändringen.

Hur detta görs bäst är öppet för debatt. Sol- och vindkraft är på det stora hela fria från föroreningar, men är en lång väg från att räcka till så länge elektricitet inte kan lagras i tillräckligt stor mängd. Vattenkraft kräver ingrepp i vattendrag som har konsekvenser för den lokala ekologin, och delar därför åsikterna. Kärnkraft kräver uranutvinning och ger ett avfall som är problematiskt i en så lång tid att det är omöjligt att ens börja gissa sig till vad som kunde gå fel.

Över en tredjedel av den i Finland producerade elektriciteten framställdes år 2016 genom förbränning av olika slags bränslen. Dels av fossila bränslen som kol, torv, olja och naturgas, men också förnybara bränslen som biomassa och avfall. Eftersom man i Finland använder kraftvärmeverk som utnyttjar värmen från förbränningen som fjärrvärme och stadigt ökar andelen förnybara bränslen, sköter landet sin bränslepolitik rätt väl vad gäller koldioxid.

Men det finns ändå behov av utveckling. Dels bildas det alltid koldioxid när man eldar – också förnybara bränslen. Dels är behovet av nya lösningar stort på ett globalt plan. Att förbränna miljövänligt är därför ett viktigt forskningsområde.

– Där finns ett stort utrymme för förbättring. Av den energi som finns i de bränslen vi använder i dag lyckas man göra cirka 30–35 procent till elektricitet, resten blir värme och olika förluster, säger Patrik Yrjas, akademilektor i oorganisk kemi vid Åbo Akademi.

– När man kombinerar el- och värmeproduktionen i kraftverk kan man utnyttja upp emot 90 procent av energin, men värmen behövs inte på alla ställen i världen och är ofta ett svinn. Därför är det elektriciteten som är det kritiska.

Det enda sättet att förhindra koldioxidutsläpp vid förbränning är att aktivt rena bort dem, vilket är både dyrt och komplicerat att göra. Att effektivera förbränningen är därför ett mera realistiskt alternativ, och ett som också ligger i industriernas intresse.

– Då du får ut maximal effekt av din förbränning minskar du samtidigt också koldioxidutsläppen, eftersom du behöver bränna mindre för att nå samma effekt, säger Bengt-Johan Skrifvars, verksamhetsledare för projekt inom det till Åbo Akademi kopplade Resurscenter för matematik, naturvetenskap och teknik i skolan.

– Det finns i princip tekniska lösningar för att rena koldioxid ur utsläppen, men att använda dem kostar så mycket att konsumenten inte

är beredd att betala det elpris det orsakar. Ekonomin kommer in i bilden och då pratar vi inte bara företagets ekonomi, utan hela samhällets. Vi är alla kopplade till det genom vår konsumtion av el.

Nya bränslen – nya utmaningar

Det finns en stor förbränningskunskap i Finland. Eftersom landet saknar ett ”stort” eget bränsle som olja eller vattenkraft, har det funnits en vilja att använda det mesta man har kommit över som har kunnat ge el och värme.

Men erfarenheten visar snabbt att det inte går att bränna vad som helst utan att stöta på problem. Med ”fel” sorts bränsle riskerar pannorna att stocka igen eller rosta sönder. Ett annat problem är att olika material brinner bäst i olika temperaturer, vilket gör att man riskerar att inte få ut allt man kunde få ur det. Och så finns det naturligtvis risker för direkt giftiga utsläpp, till exempel kvävedioxid eller dioxiner, om man bränner i fel temperatur.

– Man har blandat allt saligt i pannan, vilket sedan har medfört anläggningsproblem. Anläggningarna har stockat igen på grund av korrosion, beläggningar och så vidare, säger Skrifvars.

Han tillägger att målet är att utnyttja allt avfall så långt det går inom olika cirkuläreconomiska kretslopp, så att man till slut bara eldar upp det sista ”bottenslasket”.

– Men det här är också det som är det värsta att bränna. Och eftersom kraftverkets effektivitet är beroende av den producerade ångans temperatur, så kommer vi igen tillbaka till de här frågorna: Kan vi hålla en så hög ångtemperatur som vi vill utan att pannan rostar sönder vart tredje år? Och kan vi göra det utan att förorsaka en massa andra miljöproblem, som för höga kvävedioxidutsläpp eller dioxiner?

Blandningar i pannan

Det pågår en ständig jakt på nya bränslen, vilket gör att processerna hela tiden behöver ses över och forskningen hållas uppdaterad. Dels vill man kunna använda energiskog bättre, dels utnyttja avfall och rester till bränsle. Till exempel har cellulosaindustrin många restprodukter som man inte kan göra cellulosa av.

En del av de här bränslena är mera besvärliga än andra. Samtidigt är det inte lönsamt att transportera biobränslen mer än cirka 200–300 km för förbränning, vilket gör att kraftverken får nöja sig med det de får.

– Det finns inte längre kraftverk som går på fasta bränslen, som bränner bara en sorts bränsle. Det är alltid blandningar. Utifrån analyser och forskning försöker vi optimera blandningen på bränslet, så att den är så bra som möjligt, säger Yrjas.

– Genom att mata in rätt mängder av olika bränslen kan man undvika många problem, till exempel korrosion. Det handlar om optimering, där man med hjälp av olika mätningar och jämförelser, analyser och experiment söker sig fram till den bästa mixen av bränsle. Man bränner oftast inte bara ett eller två bränslen, utan flera.

Vi tar grot som exempel. Grot är spill från skogsavverkning – grenar, kvistar och stubbar – som industrin inte har någon större nytta av och därför ofta används som bränsle. Men om bränsleblandningen innehåller grot, kan det leda till problem.

– Groten innehåller element som kalium och klor, och när den brinner bildas korrosiv kaliumklorid. Den här lägger sig på ytorna och

Bakgrund: Bioefficiency

Åbo Akademi deltar i Bioefficiency, ett EU H2020-projekt som pågår 1.11.2016–31.10.2019. Projektets mål är att utveckla högeffektiva, av biomassa drivna kraftvärmeverk med låga utsläppsnivåer.

– Vår roll är att göra korrosionsexperiment med material som är typiska i kraftverk. Tanken är att vi ska använda bränslen som anses vara besvärligare än normalt. Biomassan som vi bränner i Finland är ganska bra – det är bark och grot, som nu börjar anses som bra bränsle. Utmaningarna kommer ute i Europa där man bränner mera halm och andra rester, säger Patrik Yrjas.

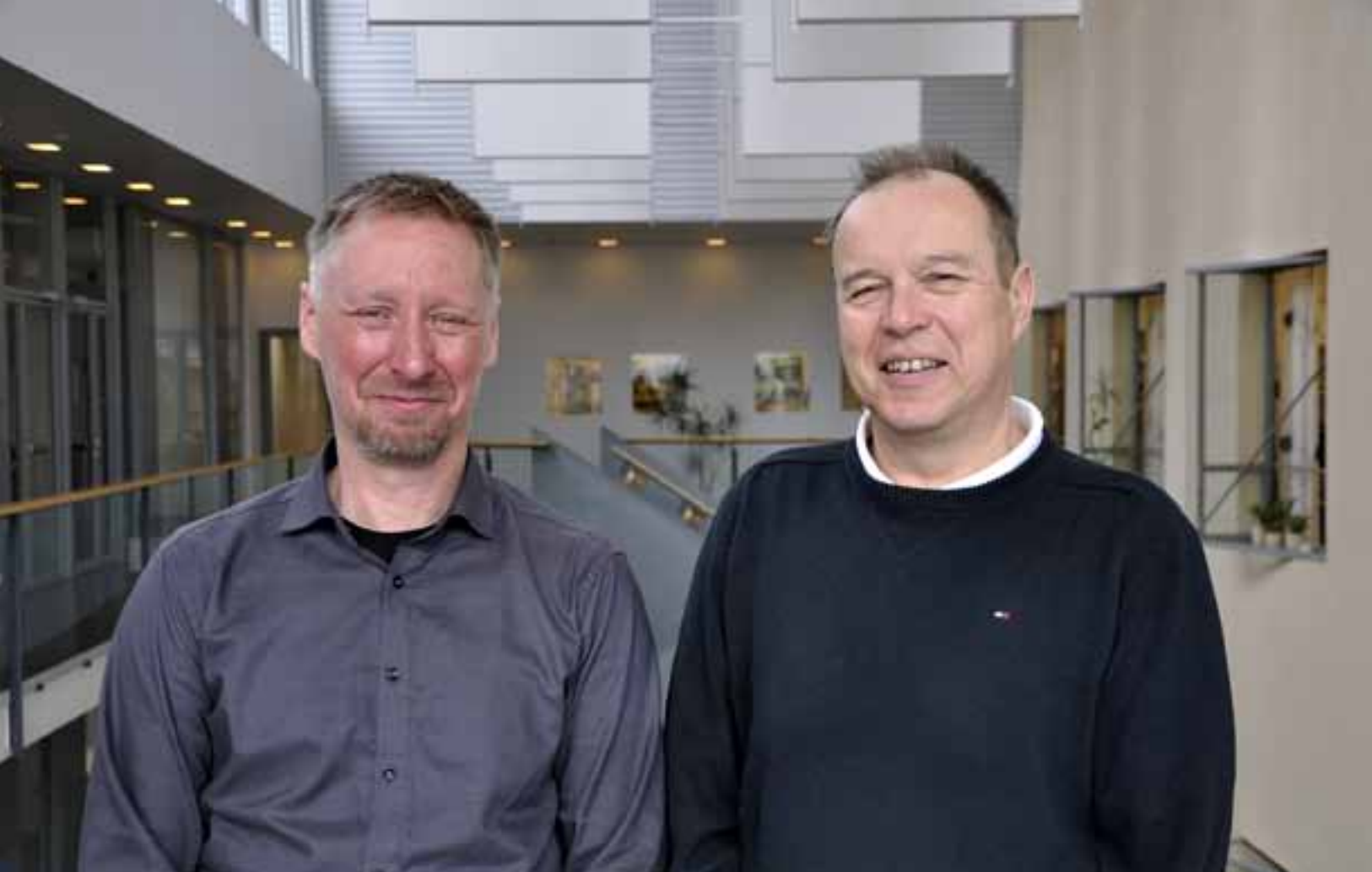
– Vi fokuserar på forskningen i fluidiserade bäddar tillsammans med Valmet och teknologiska forskningscentralen VTT. Andra partners tittar mera på pulvereldade pannor, en annan sorts teknik.

I projektet deltar förutom nämnda parter DONG Energy, Energy research Centre of the Netherlands, Laborelec, Metsä Fibre, Mit-

subishi Hitachi Power Systems Europe, National Technical University of Athens, Technical University of Denmark, Technical University of Munich.

Vissa parter inom projektet är sådana som Åbo Akademi samarbetat med länge. Forskningen bygger nämligen vidare på kunskaper och kontakter som man arbetat fram i tidigare projekt, nu senast till exempel CLIFF (*Clustering Innovation Competence of Future Fuels in Power Production*) och EU-finansierade OnCord (*Online Corrosion Diagnostics*).

– Vi har ofta haft konkurrenter som suttit vid samma bord, de samarbetar gärna om du arbetar med tillräckligt grundläggande frågor. Det är när du börjar utveckla något som ska bli en produkt som samarbetet upphör. ♦

Patrik Yrjas (t.v.) och Bengt-Johan Skrifvars. Foto: Nicklas Hägen.

korroderar sönder kraftverkets värmeväxlare, de så kallade överhettarna, säger Yrjas.

– Temperaturerna på överhettarnas ytor är rätt höga, närmare 450–500 grader, ibland kanske lite högre beroende på vilket biobränsle man bränner. Den här temperaturen vill man höja för att få en högre effektivitet, men när man höjer den för högt får man problem med korrosion.

Yrjas hänvisar till **Juho Lehmustos** doktorsavhandling i oorganisk kemi vid Åbo Akademi. Lehmusto visar hur kaliumklorid reagerar då den får stål att börja rosta.

– Kaliumet börjar sedan reagera med stålets kromat till kaliumkromat, medan klorret hittar ner till stålet och börjar plocka järn ur stålet. Så korroderar det, säger Yrjas.

– Det här sker på alla ställen där kaliumklorid når en stályta i temperaturer runt 500 grader Celsius – oberoende av om du eldar grot, matrester med salt i sig eller cellulosaindustrins avfallslut, som också kan innehålla kaliumklorid. Eller om du råkar åstadkomma en bränsleblandning där ett bränsle tillför kalium och det andra klor. Då hittar de varandra i eldstaden och vi har samma problem igen. Och då talar vi för exemplets skull bara om två ämnen, men det finns massor som kan ställa till med problem i förbränningen så det blir väldigt fort en mycket komplex helhet.

För att förbättra hållbarheten hos kraftverken kan man tillsätta lite svavel. Detta gör att kaliumet inte bildar klorider, utan mindre korrosiva sulfater. I stället för att tillsätta rent svavel kan man tillsätta ett annat bränsle som i sig innehåller svavel, till exempel kol eller torv.

– Det här är förstås inte bra med tanke på att man vill minimera koldioxidutsläppen, men om man överhuvudtaget vill göra det möjligt att bränna grot behöver man kanske lägga med lite kol. Och det är ändå betydligt bättre att bränna grot med lite tillsatt kol än att bränna rent kol, säger Yrjas.

– Det finns också andra bränslen, till exempel avfall eller slam från städernas vattenreningsverk, som innehåller svavel eller andra bra ämnen.

Kräver det här att man vid kraftverken kontinuerligt analyserar det man bränner?

– Egentligen. Men med erfarenhet lär sig operatörerna vad de ska titta på, till exempel väteklorid- eller svavelemissionerna. Värdena kan antyda om bränslemixen är bra eller dålig, säger Yrjas.

Politiken styr

När det någon gång runt millennieskiftet blev aktuellt att minska på koldioxidutsläppen var det i princip en fortsättning på begränsningarna av svavel och kväve, som sysselsatt forskarna genom nationella forskningsprogram och industrisamarbeten sedan 1980-talet. Visserligen har målsättningarna för forskningen ändrat, men viljan att få ut så mycket som möjligt av det man bränner är bestående.

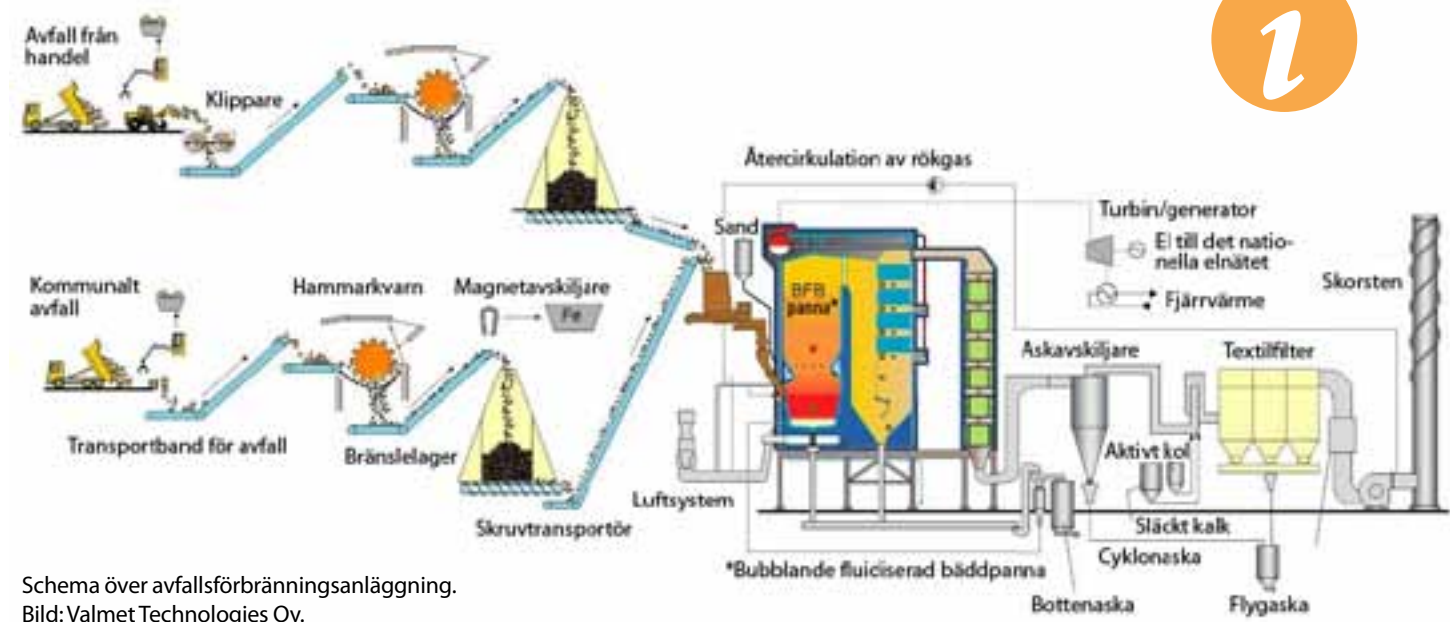
Kemiteknikerna vid Åbo Akademi har varit starkt involverade i forskningen. Bland föregångarna fanns bland annat nuvarande rektor **Mikko Hupa**, som skrev sin doktorsavhandling om beläggningar i ångpannor 1980.

Skrifvars jämför dagens behov att minska koldioxidutsläppen med när man på 1970-talet insåg att man blev tvungen att begränsa utsläppet av bly. Blyhalterna i luften steg stadigt tills amerikanerna började övergå från blyhaltigt bensin till blyfri.

– Ingenjörerna hade med en mun deklarerat att övergången från blyhaltigt bensin till blyfri är omöjlig. Jag är själv ingenjör och talar varmt för ingenjörskap, men om man låter oss bestämma ser jag nog att vi kan vara ganska fyrkantiga, säger Skrifvars.

– Vad var det då som hände på 1970-talet? Ja, inte var det så att man från industrin kom på att börja rena bort blyet, utan det kom politiska incentiv och gränser. Så man ska inte underskatta politikens möjlighet att påverka genom beslut. ♦

Statistik: energia.fi/ajankohtaista_ja_materiaalipankki/tilastot/sahkotilastot.

Så fungerar ett kraftvärmeverk

Kraftvärmeverk producerar el och värme. Det finns flera olika förbränningstekniker, till exempel pulvereldning, rostereldning och fluidiserade bäddar. Vid ämnet oorganisk kemi vid Åbo Akademi har man studerat alla dessa tekniker, men främst fokuserat på fluidiserade bäddar. Dessa bygger på att man eldar ett bränsle i en sandbädd, som kan vara "bubblande" eller "cirkulerande". Sanden behåller värmen bättre, och är i fluidiserade bäddar kring 900–1000 grader Celsius.

Förbränningen startas med startförbrännare. I sanden i botten blåser man in luft underifrån, vilket får sanden att börja bubbla och bli som en vätska. När temperaturen uppnått cirka 400 grader påbörjas inmatningen av bränslet i bädden.

Aska och heta rökgaser stiger upp genom pannan och når en överhettare, som innehåller vattenånga som leds tillbaka mot värmekällan under tryck för att tillföra ytterligare energi till ångan. Ångan går vidare till en turbin som driver en generator som i sin tur

” Vad var det då som hände på 1970-talet? Ja, inte var det så att man från industrin kom på att börja rena bort blyet, utan det kom politiska incentiv och gränser. Så man ska inte underskatta politikens möjlighet att påverka genom beslut.

skapar elektricitet. Ju högre temperatur på ångan, desto högre effektivitet på kraftverket. Den resterande värmen tas tillvara som fjärrvärme. I biokraftverk är ångans temperatur kring 500 grader.

– Tumregeln är att tio grader högre ångtemperatur ger två procentenheter högre effektivitet på pannan. Det betyder ganska mycket, det är stor skillnad på om man har 30 eller 32 procents effekt i kraftverket, säger Yrjas.

– Men om du höjer temperaturen till närmare 550 grader eller högre får du problem med korrosion eller andra problem. Så det är hela tiden en balans mellan hur hög effekt man vill ha och hur hög korrosionshastighet man kan acceptera.

Skrifvars tillägger att rören är dyra.

– Priset är horribelt när man går från ett vanligt material som stål till ett ädlare material som håller bättre, det stiger i tiopotenser. Och det är tiotals kilometer med överhettarrör i ett kraftverk, så man sitter nästan och räknar metrar. ♦

Skolan måste bli bättre på klimatförändring

Många unga anser fortfarande att de inte berörs eller påverkas av klimatförändringen. De är inte heller särskilt villiga att göra något för att minska den egna klimatpåverkan. Därför behövs det ett mer tvärvetenskapligt, helhetsskapande och handlingsorienterat tillvägagångssätt i våra skolor för att förbättra undervisningen om klimatförändringen.

TEXT & FOTO: ARI NYKVIST

Det påpekar FD **Mikaela Hermans** i sin färska doktorsavhandling i pedagogik vid Åbo Akademi i Vasa. Avhandlingen heter *Från förståelse till agerande. Niondeklassares och geografilärares syn på klimatförändringen och undervisningen om klimatförändringen*.

Enligt tidigare forskning berörs ungdomar i västerländska samhällen inte värst mycket av klimatfrågan. De menar att deras livsvillkor inte påverkas och de tänker fortsätta leva som tidigare.

– Min enkät i avhandlingen visar att det här i hög grad också gäller för ungdomar i Svenskfinland. Men tidigare forskning har visat att till exempel i Lappland ser unga klimatförändringen som ett konkret hot mot till exempel renskötsel och överlag deras egna liv och möjligheter att klara sig i framtiden.

Med hjälp av enkäter och intervjuer har Hermans i avhandlingen undersökt hur niondeklassare och geografilärare i finlandssvenska skolor ser på klimatförändringen och undervisningen om klimatförändringen. Resultaten visar att undervisningen om klimatförändringen i finlandssvenska skolor inte hjälper eleverna att agera för att minska den egna eller andras klimatpåverkan, utan att undervisningen främst är inriktad på att öka elevernas naturvetenskapligt förankrade förståelse av klimatförändringen.

Egocentriska unga

Avvikelser från det vetenskapliga perspektivet på bakgrunden till och följderna av klimatförändringen, var framträdande bland niondeklassarna, men förekom också bland geografilärarna. Finlandssvenska unga är rätt egocentriska i sin uppfattning i klimatfrågan och en tydlig handlingsvillighet är därmed inte så vanlig. Hermans avhandling visar lite överraskande att det samma delvis gäller också lärarna.

– Visst kan lärarna tänka sig att till exempel släcka lampor och sina datorer, men de är i regel inte beredda att göra större uppoffringar eller ansträngningar för att ta ett personligt ansvar i klimatfrågan. Det gäller nog å andra sidan också gemene man i Finland, har undersökningar visat.

Villigheten att göra något konkret för att minska den egna klimatpåverkan var enligt Hermans enkät alltså begränsad. Elever som var intresserade av miljöfrågor och som hade en positiv inställning till åtgärder mot klimatförändringen och till undervisningen om den hade ändå en högre handlingsvillighet än andra elever. Bland lärarna var det igen deras personliga prioriteringar och synsätt i förhållande till klimatförändringen som tydligt återspeglades i deras undervisning.

– Det finns en grupp lärare som har gjort ett personligt medvetet val att agera aktivt och konsekvent för att minska sin egen miljöpåverkan. De har bland annat bytt till en mindre eller bränslesnålare bil, sänkt inomhustemperaturen där hemma och flyger så lite som möjligt. Sådana lärare med en personlig stark inställning och känsla satsar sedan också på att engagera sina elever i klimatfrågan.

Lärares personliga övertygelse avgörande

Den grupp lärare som inte har en personlig övertygelse i klimatfrågan stannar ofta vid att försöka få eleverna att förstå klimatfrågan som ett naturvetenskapligt fenomen utan att på riktigt engagera eleverna i frågan.

– Den här gruppen lärare tenderar dessutom att delegera ansvaret för konkreta åtgärder och beslut kring klimatförändring åt andra.

Hermans forskning visar att det därför nu behövs utbildning och fortbildning av lärarstuderande och yrkesverksamma lärare för att lärarna ska få kompetens att utforma en engagerande undervisning som främjar elevers agerande i klimatfrågan.

– Geografilärarna tycker ofta att de ensamma får axla ett alldeles för stort ansvar i skolan i klimatfrågan. Samtidigt är ju skolans undervisning om klimatförändring särskilt betydelsefull, eftersom man via den har möjlighet att engagera elever, det vill säga våra framtida beslutsfattare och samhällsaktörer.

Både bland elever och lärare finns det ofta en tendens att förringa och förneka problemet och att på så sätt göra sig av med negativa känslor eller skuldkänslor. Men Mikaela Hermans påpekar att det också finns två mer konstruktiva, positiva sätt att på en personlig nivå klara av hoten kring klimatförändringen:

– För det första kan en skuldkänsla över att man själv gör för lite för att rädda världen leda till en ökad medvetenhet och till aktiva val och en förändrad livsstil för att motverka problemet. För det andra kan upplevelsen av att man befinner sig i en svår och komplicerad situation såsom klimatfrågan leda till att man försöker se möjligheter och utvägar och inte bara hot och mörka moln – att man litat på den kollektiva viljan.

Hand i handske med nya läroplanen

För att förstärka det synsättet bland elever och lärare, behövs en helhetsskapande, det vill säga en ämnesövergripande tvärvetenskaplig undervisning. Den nya läroplanen öppnar nu upp just för en sådan mångvetenskaplig syn och sådant lärande i skolan.

– Här passar klimatförändringen som hand i handske som tema. Genom helhetsskapande och handlingsorienterad undervisning kan

Mikaela Hermans.

elever och lärare utveckla handlingskompetens, som innefattar förståelse, engagemang, visioner och egna personliga erfarenheter.

I Hermans avhandling betonas också behovet av så kallat transformativt lärande. Att man i lärandet främjar en övergång till nya synsätt och beteendemönster.

– Skolan borde kunna leva som den lär. Avfallssortering och minimering, släckta lampor, solpaneler, LED-lampor och liknande borde i skolan fungera som konkreta vardagliga exempel för eleverna. Alla skolämnen borde involveras i klimatundervisningen. För gymnastikens del kan det förstås vara mer utmanande än för andra ämnen, säger Mikaela Hermans med ett leende.

Men också hemmens roll är stor. Föräldrarna borde idag själva kunna mer om klimatförändringen än de hittills har behövt kunna och är precis som läraren förstås mycket viktiga och inspirerande rollmodeller för sina barn.

För att lärarna ska ha kompetens och vilja att arbeta för att stärka elevernas engagemang i klimatfrågan behövs alltså fortbildning och mer om klimatförändring och hållbar utveckling redan i lärarutbildningen. Ett led i den riktningen är kursen Climate Change Education som har lockat både svenskspråkiga och utländska studerande vid ÅA i Vasa. Avsikten med den kursen är att förstärka deltagarnas kunskap om klimatförändring och hållbar utveckling. Men också att stöda deras handlingsvillighet och kompetens då det gäller att motverka klimatförändringen, både som privatpersoner och i sin yrkesroll.

– Eleverna är relativt bekanta med hur klimatförändringen påverkar naturen och miljön. Men följderna för människans hälsa

Det finns en grupp lärare som har gjort ett personligt medvetet val att agera aktivt och konsekvent för att minska sin egen miljöpåverkan. De har bland annat bytt till en mindre eller bränslesnålare bil, sänkt inomhustemperaturen där hemma och flyger så lite som möjligt. Sådana lärare med en personlig stark inställning och känsla satsar sedan också på att engagera sina elever i klimatfrågan.

och livsbetingelser är de mer obekanta med. Till exempel fenomenet med klimatflyktingar är rätt obekant för dem. Och hur det hela hänger ihop, hur du själv med dina val i vardagen påverkar andra människors liv och hälsa. Ökat intresse och en mer positiv syn går hand i hand med större handlingsvillighet och engagemang. I ett nötskal är det dit vi ska sikta med undervisningen om klimatförändringen. ♦

Klimathotet kräver omedelbara åtgärder inom utbildningen

”Den pågående klimatförändringen utgör ett av de största hoten mot mänskligheten. Omedelbara åtgärder behövs på alla nivåer och utbildningsväsendet har möjlighet att spela en nyckelroll i kampen mot klimatförändringen. Medvetenhet om ungdomarssyn på fenomenet bör utgöra en utgångspunkt i undervisningen och i dess utveckling”.

TEXT: ARI NYKVIST

Så inleder PeD **Linda Degerman** från Åbo Akademi i Vasa sin avhandling *Elever och klimatförändringen. En enkätundersökning bland finlandssvenska och svenska niondeklassare*. I avhandlingen undersöks rikssvenska och finlandssvenska skolungdomars syn på klimatförändring och skillnader till exempel i personlig handlingsberedskap då det gäller att göra något för att påverka klimatförändringen. I avhandlingen ingår bland annat en enkät med 425 finlandssvenska och 352 rikssvenska elever.

De svenska eleverna hade enligt enkäten bättre kunskaper om klimatförändringen än de finlandssvenska. Naturvetenskapligt korrekta och inkorrekta uppfattningar existerade ändå jämsides hos både de finlandssvenska och de svenska eleverna. Majoriteten av eleverna ansåg att klimatförändringen är ett problem och de upplevde att klimatförändringen är ett skadligt fenomen och oroade sig för följderna.

– En liten andel elever, speciellt finlandssvenska pojkar, ansåg att klimathotet är överdrivet och att de själva inte kommer att påverkas. Handlingsberedskapen var lika låga bland de finlandssvenska och de svenska eleverna. Flickorna var däremot tydligt mer beredda att agera än pojkarna. Ju mer intresserade eleverna var av miljöfrågor och/eller ju starkare de upplevde att klimatförändringen är problematisk, desto mer beredda var de beredda att vidta åtgärder, säger Linda Degerman.

Resultaten av hennes kvantitativa och tvärvetenskapliga undersökning visade att både de finlandssvenska och de svenska eleverna har flera missuppfattningar om klimatförändringen och oroväckande brister i kunskaperna om följderna. Eleverna är dessutom endast beredda att vidta åtgärder som inte påverka deras livskvalitet negativt.

– Det är ändå hoppningivande att intresse för miljöfrågor och egna attityder ökar elevernas handlingsberedskap. Kunskaper, attityder och handlingsberedskap påverkar varandra och är viktiga komponenter i handlingskompetens.

För att utforma undervisningen på bästa möjliga sätt behöver lärare och lärarutbildare vara medvetna om elevernas syn på klimatförändringen och faktorer som påverkar den. Linda Degermans resultat är också tänkta att utgöra en grund i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Linda Degerman.

”**En liten andel elever, speciellt finlandssvenska pojkar, ansåg att klimathotet är överdrivet och att de själva inte kommer att påverkas.**

– Det är mycket viktigt att utveckla undervisningen om klimatförändringen på alla utbildningsnivåer så att dagens ungdom, morgondagens beslutsfattare, får chansen att växa till handlingskompetenta medborgare med vilja och kunskaper att agera för en hållbar framtid, säger Degerman. ♦

• Linda Degermans avhandling kan läsas på: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/125842/degerman_linda.pdf?sequence=2

noterat...

PÅBYGGNAD FÖR SPECIALBARNTRÄDGÅRDSLÄRARE

FAKULTETSRÅDET vid fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier vid Åbo Akademi beslöt under sitt möte den 11 april 2017 att under hösten 2017 starta en påbyggnadsutbildning för specialbarnträdgårdslärare för 25 studerande.

Påbyggnadsutbildningen riktar sig till behöriga barnträdgårdslärare som vill erhålla yrkesfärdigheter för uppgifter inom special-

undervisning/specialbarnträdgårdslärare. Påbyggnadsutbildningen om 35 studiepoäng förverkligas som flerformsstudier med både distansuppgifter och närstudier under tre terminer. Studierna inleds i september 2017 med en närstudieträff i Vasa.

Studierna som ger yrkesfärdigheter för uppgifter inom specialundervisning är en behörighetsgivande studiehelhet om 60 studiepoäng som ordnas som fristående studier med inriktning på specialbarnträdgårdslärarbehörighet. För att kunna söka bör du ha avlagt minst 20 studiepoäng av grundstudierna i specialpedagogik och vara behörig barnträdgårdslärare.

Ansökan och inlämning av bilagor sker via e-blankett senast den 2 maj kl. 15. Mera info om utbildningen finns på webben: <http://www.abo.fi/specialbarntradgardslarare>. Frågor kring studierna eller ansökan kan riktas till studierådgivare **Nina Kallio**, tfn 050 5375209, nina.kallio@abo.fi.

ÅBOHÖGSKOLORNAS SAMARBETE INOM TEKNIK BREDDAS OCH EFFEKTIVERAS

DE I ÅBO VERKSAMMA högskolorna Åbo universitet, Åbo Akademi, Åbo yrkeshögskola och Yrkeshögskolan Novia har tillsammans med Turku Science Park Oy undertecknat ett intentionsavtal som siktar på att stärka det regionala utbildningsklustret inom tekniska utbildningar.

Avtalet kompletterar det vidsträckta Turku Future Technologies-samarbetet, som inleddes 2016. Hittills har Turku Future Technologies handlat om forsknings- och utvecklingsverksamhet, nu tillförs också utbildningsdimensionen.

Den centrala utmaningen för högskole-samarbetet är ett otillräckligt utbud av högre utbildning inom det tekniska utbildningsområdet i Åbo och Egentliga Finland, dels i förhållande till den starka ställning som regionens teknologiindustri har, dels i jämförelse med såväl andra stora stadsregioner som övriga landskap.

Tanken med det stärkta samarbetet är att på bred front effektivisera kunskaps- och utbildningsutvecklingen i Åbo, i samarbete med övriga Finland och utländska högskolor. Detta för att möta näringslivets behov och för att garantera regionens konkurrenskraft. Samarbetets särskilda tyngdpunkt ligger i att tillgodose den i Åbo och Egentliga Finland kraftigt växande teknologiindustrins behov av branschövergripande kunskande.

Genom samarbetet kan man i Åboregionen och Egentliga Finland förverkliga och styra till exempel befintliga och kommande magisterprogram, samt andra utbildningar och projekt som är gemensamma för högskolorna. Utöver detta kan man utveckla, förverkliga och styra infrastrukturer som förutsätts för utbildnings- och forskningsverksamhet.

Som en del av att starta upp den nya verksamhetsmodellen har högskolorna beredskap att omedelbart börja utveckla branschövergripande och långsiktigt samarbete, på bred bas med regionens företag.

HILLA SVARAR MOT REGIONALA BEHOV

ÅBO AKADEMI DELTAR i det nationella HILLA-programmet, som efter årsskiftet utvidgades sin verksamhet till Egentliga Finland. HILLA är ett Tekes-finansierat nationellt tillväxt-, investerings- och innovationsprogram, vars mål är att göra Finland till en föregångare inom digitalisering och en eftertraktad samarbetspartner på den internationella marknaden. Detta görs genom att investera i spetsprogram och samarbeten som sammanför forskning och affärsverksamhet.

Programmet startades i Uleåborg 2015 och utvidgades till Egentliga Finland i början av år 2017. Enligt **Johan Liljus**, professor i datateknik vid Åbo Akademi och medlem i HILLA:s styrgrupp, är tidpunkten rätt.

– HILLA är en innovativ modell som skapades i Uleåborg då stora IT-företag lade

ner sin verksamhet där. Att det nu startas upp i Egentliga Finland görs på ett lokalt initiativ, säger Liljus.

– Programmet svarar mot ett behov att lösa många utmanande ICT-frågor som finns inom Åboregionens växande marina industri. Dessutom finns det många små företag i trakten som grundats efter att Nokia och Microsoft lade ned sina verksamheter i Salo. Vi fokuserar på att föra samman många av dessa småföretag, stärka dem och få igång ett samarbete med större företag nationellt och internationellt.

Det nya HILLA-centrets centrala aktörer är Turku Science Park, Yrityssalo Oy, Åbo Akademi, Åbo yrkeshögskola och Åbo universitet.

– För Åbo Akademis del stärker programmet samarbetet med den lokala industrin. Det blir lättare att skapa större projektenheter som kan söka bidrag på EU-nivå och att skapa lokala konsortier, säger Liljus.

– Vårt bidrag till programmet är kunskap. Våra forskare kommer att bidra med sin expertis i olika projekt.

HILLA är ett femårigt accelerations- och investeringsprogram som fokuserar på smart specialisering och användandet av ICT som en hävstång inom utvalda affärsområden: trådlös ICT, automatisering och trafik, hälsovård och tung industri. Målsättningen är en helhetsbudget på 50 miljoner euro var för företagsprojekt, forskningsprojekt, respektive forskningsinfrastruktur.

I sin nuvarande form är cirka 1 000 företag från ICT-branschen och andra verksamhetsområden, samt en samling centrala forskningsorganisationer från Finland och utlandet kopplade till HILLA-nätverket.

EU står inför stora utmaningar

EU kunde axla det globala ledarskapet för den liberala demokratin. EU kunde systematiskt gå in för att ta ledningen i de världsomspännande miljöfrågorna, både ideologiskt och affärsmässigt. Men det kräver att EU håller ihop under den världspolitiska turbulens vi nu upplever – och att EU-ledarskapet hittar ett sätt att etablera kontakt med sina medborgare.

TEXT: MARCUS PREST

Året 2017 är ett osäkerhetens år i världspolitiken. Det gäller såväl ekonomin, **Donald Trumps** förehavanden som USA:s president, den Europeiska unionens framtid, både USA:s och EU:s relation till Ryssland och **Vladimir Putins** utvecklas. Och samtidigt håller Kina på att växa i sin roll som framtidens supermakt.

– EU står inför många utmaningar, både interna och externa, säger **Marco La Rosa** forskare i ämnet statskunskap vid Åbo Akademi. La Rosa har Europeiska unionen som specialitet. *MfÅA* intervjuade La Rosa i mars, det vill säga innan franska presidentvalet, men efter Donald Trumps tillträde.

– Valet av Donald Trump har varit en omskakande händelse. Trumps agerande har en splittrande verkan på EU, men han kan också ge EU möjligheten bli den liberala globala ledaren om EU lyckas hitta en intern samstämmighet.

Om den samstämmigheten hittas eller inte beror på hur situationen utvecklas under denna vår, en vår som är avgörande för Europeiska unionens framtid. Efter Frankrike står Tyskland och möjligtvis Italien inför viktiga val. I dessa länder finns partier som motsäger sig EU-samarbete och som är tillräckligt starka för att kunna vinna. Nederländerna som redan hade sitt parlamentsval gick inte den väg man fruktade i och med att Nederländernas egen Donald Trump, **Geert Wilders** och hans högerpopulistiska parti som ett tag såg ut att kunna vinna inte gjorde det, och inte heller fick ett så stort stöd för sin högerpopulistiska främlingsfientliga politik som man befarat. Men liksom fallet är med **Marie Le Pen** i det franska presidentvalet, blir man inte av med det högerpopulistiska fenomenet även om de högerpopulistiska partierna inte lyckas vinna valen.

– Wilders jobbar med Le Pen i samma grupp som Le Pen och **Matteo Salvini** från Italiens Lega Nord i Europaparlamentet. Och även om **Nigel Farage** med anhang inte hör till samma grupp i Europaparlamentet har vi sett en bred europisering av högerpopulismen och nationalismen under de senaste åren. Det allvarligaste som hittills skett är Brexit, även man räknar med de uttryck den nationalistiska högerpopulismen tagit i till exempel Polen och Ungern. EU klarar dock av det här, eller har åtminstone hittills gjort det.

– Men om ett land som Italien brakar ihop ekonomiskt uppstår en dominoeffekt som är svår att överblicka.

La Rosa säger att det finns ett problem med splittring inom hela väst, splittringen visar sig grovt taget i hur olika politiska inriktningar formulerar sig om miljö, ekonomi och ansvaret inför resten av världen som står i konflikt med populistiska nationalistiska egenintressen. La Rosa säger att demokratin inte borde ses som ett nollsummespel, till

exempel i betydelsen att man ser att det man vinner med samarbete förlorar man i självständighet.

– I USA har vi nu efter Trumps seger en mentalitet som går ut på att vinnaren tar allt, det syns bland annat i de utnämningar, initiativ och uttalanden Trump gjort. Det här står ytterligare splittring i landet. Det som istället borde hända, för att det är viktigt för hela världen, är att han skulle försöka förena nationen.

Just nu verkar Trump dessutom agera som om han var för EU:s splittring och vill förhandla enskilt med enskilda EU-länder för att till exempel göra handelsavtal ur en styrkeposition. La Rosa säger att EU har liknande problem med splittring som USA, inte på grund av någon enskild president utan på grund av att det är svårt att förena 28 länder i ett samarbete och på grund av de spänningar i världen som just nu sliter medlemsländerna åt olika håll.

De liberala ländernas kris

– Det råder en kris i de liberala länderna. Man kunde beskriva en del av problemet som att liberala demokratier har förlorat kontakt med sina medborgare. En del av problemet ligger i kommunikationen och i representationen. Jag håller delvis med demokraten **Nancy Pelosi** som är minoritetsledare i USA:s representanthuset, som säger att problemet inte är den demokratiska liberala agendan, utan problemet ligger i att kommunicera vad agendan innebär.

– Å andra sidan skulle jag själv säga att det inte finns någon plats och tid för fler ursäkter. Många etablerade liberala politiker har inte tillräcklig kontakt med vad medborgarna vill och det syns i att högerpopulister nu utnyttjar glappet.

– Men medborgare är å andra sidan mera lättpåverkade än tidigare, tack vare eller på grund av medierna och de politiska strömningar som är i rörelse just nu.

– För att motverka att medborgare påverkas för lättvindigt är utbildning viktigt, kompetens som kritiskt tänkande och läsning spelar en nyckelroll i till exempel kampen mot spridningen av så kallade ”falska nyheter”. Men det finns ett problem som måste påtalas som de liberala krafterna verkar ovilliga att röra vid. Och det är att globaliseringen kanske gått för snabbt framåt. Man har inte hunnit normalisera situationen och ur mångas perspektiv kör globaliseringen av ekonomin över både de demokratiska processerna och framtidsutsikterna för många medborgare.

I det här världsläget menar La Rosa att EU skulle ha möjlighet att konsolidera sina positioner och samla sig för att tala med en för medlemsstaterna gemensam röst – för världen skulle det betyda mycket om man gjorde det.

– EU försöker i och för sig hitta ett fotfäste som bäst. Man har under sina senaste rådsmöten försökt komma fram till hur man ska prata med USA, och vilka unionens grundläggande värderingar är och hur man ska leva upp till dem. Men samtidigt är EU utsatt för en våg av högerpopulism och oreda, bland annat genom rysk påverkan: euroskeptiska populistpartier som Le Pen, Lega Nord och Alternativ für Deutschland har haft finansiella transaktioner med Ryssland som drar nytta av en försvagning av EU.

Miljön

Vad gäller Trump är osäkerhet det mest problematiska. Osäkerheten gäller ekonomi, säkerhet och miljö. Om USA beslutar sig för att inte följa Parisavtalet är det en öppen fråga hur resten av världen kommer att förhålla sig till avtalet. Vilket incitativ har då till exempel utvecklingsländerna att implementera avtalet? **Barack Obama** lovade tre miljarder dollar till utvecklingsländerna för att bromsa klimatförändringen. Kan EU ta över det här?

– Ifall USA lämnar Parisavtalet måste EU helt enkelt finna nya partners för att bekämpa klimatförändringen och Kina kunde vara en avgörande viktig partner, säger La Rosa.

– Vad gäller miljötankande måste EU ta ledningen, inte bara ideologiskt utan även affärsmässigt. Den senaste stora miljörapporten visar att EU kan spara in 50 miljarder i hälsovårdsutgifter med en renare miljö. Man ser också på möjligheterna med ”smarta” städer och optimering av energikonsumtionen. EU är redan global ledare på många delområden i dessa helheter, men om man lyckas införa ett fungerande gemensamt koncept ger det upphov till teknologi och modeller som går att exportera utanför EU. Det skulle ge nya affärsmöjligheter och om man får det att fungera kan man också visa att neoliberalism behöver inte med nödvång betyda att man privatiserar järnvägarna.

De nordiska länderna

En omständighet som verkar falla i skymundan även om den nämns då och då (och lyssnar man på näringslivets ledning i Finland kunde man lätt tro att motsatsen gäller hos oss), är att Finland, Sverige, Danmark och Norge är de mest marknadsorienterade länderna i världen, samtidigt som man hör till de mest progressiva länderna i världen vad gäller rättigheter för medborgarna. Alla oberoende mätare visar samma resultat hela tiden: att de nordiska länderna är de mest konkurrenskraftiga, mest företagervänliga, etcetera. Poängen La Rosa vill föra fram är att progressivt tankande vad gäller medborgarskap, medborgerliga rättigheter och välfärd inte är i konflikt med att vara marknadsorienterad – de nordiska länderna är oerhört konkurrenskraftiga, bland annat tack vare av den höga nivån på utbildning, sociala tjänster och intern stabilitet.

– Det som de nordiska länderna visar är att välfärden inte behöver vara antagonistisk med en balanserad fri marknad – tvärtom. Och det här kan vara en viktig poäng för resten av EU.

– Man kan nämna skillnaden mellan Kanada och USA som exempel. Kanada är en motsvarighet till de nordiska länderna, man tar hand om sina medborgare på ett liknande sätt. USA har inte alls samma välfärdssystem och tar inte alls på samma sätt ansvar för sina medborgares välmående. Både USA och Kanada är liberala demokratier och kapitalistiska samhällen men mycket olika som länder, även om de naturligtvis har en mängd saker gemensamt. Poängen är att det går att göra saker på olika sätt och att man behöver fråga sig hur man vill sköta våra gemensamma ärenden.

Nato

I 70 års tid har de västeuropeiska länderna som är medlemmar av försvarsalliansen Nato kunnat räkna med stöd från USA i händelse av en militär konflikt. Men i och med valet av Donald Trump vet plötsligt Europa inte om man kan lita på USA – som är den överlägset viktigaste parten i Nato. Då man ser Trump ljuga i fråga som fråga, ändra sig från stund till stund och överlag uttrycka sig tveksamt över USA:s roll i försvaret av Europa (en fråga som i sig kan ha helt rimliga aspekter: I hur stor grad ska de Europeiska länderna utlämna försvaret av sitt eget territorium till USA?) måste EU-länderna varav de flesta är Natomedlemmar, se över sitt försvar. (Och i skrivande stund har Natos krav på att alla medlemsländer är demokratier fått en utmaning i och med att det börjar krävas en hel del god vilja för att kalla **Erdoğan** Turkiet en demokrati.)

– Nuläget innebär bland annat att samordna den europeiska försvarsindustri och dela teknologi och göra sig mindre beroende av USA. Det betyder att EU-länder kunde spara pengar och vara mer ef-

Marco La Rosa. Foto: Marcus Prest.

pektiva samtidigt. EU har kunnat förhålla sig hårt mot Ryssland tack vare USA. Men nu verkar Trump vilja nollställa relationerna med Ryssland och om USA upphäver sanktionerna måste EU fråga sig om det är vettigt att fortsätta.

– Trump har i och för sig redan lyft en del av sanktionerna, och han säger sig vilja normalisera förhållandet till Ryssland och det är i och för sig inte dåligt. Det är ironiskt att EU förhåller sig hårt mot Ryssland men däremot kan EU nog förhandla med Kina, säger La Rosa.

Möjlig framtid

Om EU inte råkar ut för alltför stora omvälvningar i vårens val är ett möjligt scenario för EU att de sex ursprungliga medlemsländerna integrerar sig ännu djupare med varandra och kanske ingår en federation. Andra länder kan integrera sig olika djupt och nyare medlemsstater ges möjlighet att integrera sig i olika takt.

– Självt ser jag fortfarande ett stort problem i att man i EU-institutionerna tappat kontakt med sina medborgare. Ett sätt att göra något åt det här är att informera allmänheten bättre om vad EU är och hur det fungerar. EU saknar direkta kommunikationsmöjligheter med medborgare, det finns inga omfattande europeiska tidningar eller TV-kanaler. Till exempel åtstramningspolitiken har inte varit någon framgångshistoria och EU används ofta som en syndabock av nationella politiker i nationella medier. Samtidigt är det viktigt att påpeka att inget land fallerat helt, eller har ännu inte gjort det. Den generella känslan är dock att det finns ett behov av att byta linje, både vad gäller den ekonomiska politiken, men också bilden av hur medborgarna i EU-länderna upplever makten i Bryssel.

– För egen del kan jag säga att akademiker måste nå ut bättre. Vi måste bli bättre på att presentera resultaten av vår forskning, både vad gäller naturvetenskap samt samhällsvetenskap och humaniora. Vi måste verkligen gå ut och engagera oss i samhället, med medborgare så väl som beslutsfattare. ♦

Problem har ofta lett till fördjupat samarbete

Henrik Serup Christensen, docent och akademiforskare vid ämnet statskunskap vid Åbo Akademi kommenterar några aspekter av de utmaningar som ligger i EU:s nära framtid.

TEXT & FOTO: MARCUS PREST

Det europeiska försvaret

– Sedan andra världskriget har Europa varit beroende av USA för sin säkerhet. För de europeiska ländernas del har man sedan Sovjetunionens sönderfall ställt om sin militär, som i omfattning krympt kraftigt. Nu är den ställd för att möta terrorism och inte ett sovjetiskt pansaranfall som den var under kalla kriget. Med **Putins** senaste agerande har det igen blivit aktuellt att tänka om.

– Samtidigt är det viktigt att tänka på att Putins Ryssland utgör en annan hotbild än Sovjet. Dagens Ryssland är inte samma enorma supermakt som Sovjet.

– Men för Finlands del är det klart att Putins agerande oroar. Han följer inte de etablerade spelreglerna och hans agerande verkar ibland ologiskt, vilket också betyder att innebörden för Finland blir oklar.

De populistiska rörelserna

– De populistiska rörelserna inom EU är emot internationellt samarbete och EU. De populistiska rörelserna är en klar utmaning för det europeiska samarbetet.

– Samtidigt är det ur demokratisk synvinkel förstås inget som säger att vi måste ha ett EU. Men man kan lugnt säga att det skulle bli ganska kaotiskt om EU upphörde att existera.

– Det finns stora perspektivskillnader inom de olika populistiska rörelserna. Men det som går att säga att de har gemensamt är att de säger sig göra uppror mot ”eliten”. Och många av de klagomål som de framför kan stämma, de har en verklig botten – det är många som inte fått det bättre under de senaste åren. Men det betyder inte att det skulle bli bättre för dem om EU upphörde eller att de lösningar de kommer med skulle vara bra. I många länder är stora delar av befolkningen skeptiska mot EU – men inte nödvändigtvis mot tanken om ett europeiskt samarbete.

– Invandringen är också ett av de problem som de euroskeptiska pekar på. Om man ser på nuvarande invandringsproblem – vissa människor tycker att det finns stora problem, som tycker att vi har ”öppna gränser”, och att vi ”inte kan styra vem som kommer hit”. Det här är tankar som populistiska partier utnyttjar.

– EU-motståndet uttrycks också i idén att byråkratin som sitter i Bryssel gör livet krångligt. Men även om det finns byråkrati gör EU på många sätt också livet lättare för de europeiska medborgarna. Som privatperson märker man det när man reser – men det gäller för en mängd andra områden också. Inte minst vad gäller handeln.

– Sedan tror jag att många i Storbritannien kommer att inse hur stor nytta de haft av EU nu i och med Brexit då de blir utan de fördelar de haft. Eller många har kanske redan börjat förstå vad de är på väg att förlora.

Men kan man inte se att en stor del av EU:s interna problem och också imageproblem är att finanspolitiken dominerar på ett sätt som kör över allt annat, över alla andra hänsyn? Det värsta exemplet är hur man betedde sig i Grekland.

– När det gäller Grekland är det klart att många av åtgärderna var en katastrof för grekerna. Men jag tror inte att det handlar om någon dedicerad illvilja – man trodde på allvar att euron stod inför en kollaps. De krav man genomförde ansågs vara nödvändiga för att rädda euron, men de har haft en långvarig dålig verkan på landets ekonomiska utveckling. Men det betyder inte att EU skulle vara i finansvärldens ficka.

Delvis på tal om Grekland och delvis på tal om EU:s möjliga framtid, så har den slovenske filosofen Slavoj Žižek gått åt den EU-kritiska vänster som i fråga om Ukraina innan kriget med Ryssland bröt ut i öst, försökt berätta för ukrainarna att de inte ska gå med i EU med hänvisning till Grekland – ”titta hur dåligt det går för Grekland”. Žižek menar att ukrainarna mycket väl förstår situationen i Grekland men att de EU-skeptiska inte förstår hur livet ser ut i ett land som Ukraina, att de EU-kritiska inte inser hur det är att leva under ett oligarkvälde som EU skyddar från.

– Jag vet inte mycket om varken Ukraina eller Žižek. Landet befinner sig förstås i en

Henrik Serup Christensen.

svår situation. Ser man på helt grundläggande nivå är levnadsstandarden oerhört mycket högre på EU:s medelnivå än vad den är i Ukraina. Just nu handlar det för EU:s del om att på olika sätt att stöda Ukraina i kampen mot Ryssland.

– Och när man talar om Ryssland så är det nya att Putin agerar med så öppna maktmedel. EU:s problem är att man inte har militära medel att backa upp sin politik med. Men med de ekonomiska maktmedel man har använt har man lyckats ganska bra. Och i det större perspektivet handlar det om att se till att de förra östblocksländerna hålls mer eller mindre demokratiska, det gör man också med bland annat ekonomiska incenti

Splittring eller djupare integration

– EU kan stå inför splittring. Det är helt klart ett realistiskt scenario om **Le Pen** vinner franska presidentvalet i maj (*intervjun är gjord i mars/Red.*). Och det är klart att om Frankrike går ut ur EU – då finns det inte så mycket kvar av EU. I nuläget är även Ungern och Polen skeptiska till EU.

– Tysklands vision är däremot ett djupare integrerat EU. Och Brexit kan sätta fart på en ökad integration inom EU, för England har varit skeptiskt till att öka integrationen. Man kan tänka sig att integration framskrider i olika hastigheter för olika länder.

– Men även om Le Pen inte vinner betyder det inte att EU-skepticismen försvinner någonstans.

Turbulensen inte unik

– Det har ju förut också varit lite upp och ner, till exempel det som kallas *Crisis of the empty chair* – den strandade EU-författningen.

– Den här typen av problem har ofta lett till en fördjupning av samarbetet. Det är första gången ett land går ut – det är förstått nytt – men EU har också tidigare stått inför kriser och har kommit starkare tillbaka. ♦

Åbo Akademi vill skydda hotade akademiker

Åbo Akademi är medlem i nätverket Scholars at Risk, som erbjuder skydd åt hotade akademiker. Målet är att kunna erbjuda en tillfällig befattning inom forskning och undervisning åt någon som hotas i sitt hemland. Det här kan bli verklighet med ekonomiskt stöd av Stiftelsens för Åbo Akademi forskningsinstitut.

TEXT & FOTO: MIA HENRIKSSON

Nätverket *Scholars at Risk* (SAR) ger skydd åt hotade akademiker som inte kan vara verksamma i sina hemländer. SAR arbetar också med opinionsbildning och informationsspridning om akademisk frihet.

Åbo Akademi är medlem i nätverket sedan våren 2016. Medlemskapet är i linje med akademins värderingar öppenhet, mångfald, djärvhet och delaktighet. Målet är att Åbo Akademi inom kort ska kunna erbjuda en fristad för ett år åt en hotad akademiker.

– Det är viktigt att vi bär ett globalt samhällsansvar. Dessutom ska vi komma ihåg att det här inte enbart är välgörenhet. Forskaren kommer hit och blir, åtminstone tillfälligt, en del av vårt forskarsamfund. Vi kan lära oss mycket av varandra, säger professor i statsrätt och folkrätt vid Åbo Akademi **Elina Pirjatanniemi**.

Norge i bräsch för Scholars at Risk i Norden

Universitetsvärlden i Norge har gått i bräsch för Scholars at Risk i Norden.

– Det finns endast en akademisk värld, det är den globala. Om vi inte skyddar den, vem ska då göra det?

Det säger **Karen-Lise Scheie Knudsen** som är ordförande för Scholars at Risk i Norge. Hon deltog när Åbo Akademi höll det inledande seminariet för sin Scholars at Risk-verksamhet, och bidrog med erfarenheter från Norge och särskilt universitetet i Agder.

– Poängen är att forskaren som kommer ska få andrum. Vi kan inte lova ett nytt liv eller ett permanent jobb. Det vi kan lova är ett tillfälligt andrum, möjlighet att leva en någorlunda normal vardag för ett tag, och tid att ordna upp saker och ting. Det kan leda till fortsatta möjligheter men det är ingenting vi kan lova, säger Scheie Knudsen.

Enligt hennes erfarenhet kan det vara bättre att ta in SAR-forskaren för en två års period, hellre än ett år. Hon är nu inne i processen att ta en tredje SAR-forskare till sitt universitet, men har jobbat med flera andra som sedan inte realiserats.

– Det är mycket jobb att vaska fram en lämplig forskare, att ordna med visum, bostad, jobb och allt det praktiska och dessutom tar det ganska

länge för forskaren, som ibland kommer med hela familjen, att acklimatisera sig. Ett år går snabbt. Dessutom är osäkerheten tung också för värdarna, man funderar mycket på vad som ska hända med den nya kollegan och vännen när tiden går ut.

Scheie Knudsen menar att det är viktigt att hitta *a good match*, det vill säga en forskare som passar in och faktiskt kan utöva sitt yrke, ha nytta av forskningsgemenskapen vid universitetet och bli en del av det.

– Ska jag vara riktigt ärlig så vet jag enheter vid mitt universitet där jag inte skulle placera en SAR-forskare. Arbetsgemenskapen och sammanhanget är väldigt viktigt. Det måste fungera och värdarna måste verkligen vara engagerade och villiga att ta emot en hotad forskare.

Scheie Knudsen svarar uppriktigt på en fråga från publiken: Kan vi verkligen garantera att SAR-forskaren är i säkerhet här?

– Nej. Det kan vi inte. Vi har SAR-forskare i Norge som är väldigt rädda om sin identitet och vill hålla sig anonyma. De är rädda för att bli förrådda även om de är i Norge och allra mest är de rädda för att deras familj och släkt som är kvar där hemma ska utsättas för någonting på grund av dem. Här måste vi som värduniversitet lyssna på forskaren och låta den själv bestämma hur offentlig den vill och kan vara. En del har ingenting emot att till exempel intervjuas i tidningen och berättat öppet om hemlandets problem, men det måste vara forskarens val.

Turkiet snabbt växande inom SAR

Att ge skydd vid sitt eget universitet åt en hotad forskare är den största åtgärden som en SAR-medlem kan bidra med. Men nätverket är också till för informationsspridning och ställningstaganden för att försöka förbättra förhållandena för akademikerna i sina hemländer.

Scholars at Risk-nätverket stöder just nu akademiker från 25 olika länder. Värst är situationen i Syrien men Turkiet är ett land med växande problem för akademikerna.

Halil Gürhanli är doktorand vid Helsingfors universitet. Han är inte i landet som en SAR-forskare, men känner väl till nätverket och inte minst situationen i hemlandet Turkiet. Han säger att det som hände i Turkiet i juli 2016, endast är en logisk följd av vad som pågått där under många år.

– För många är det en börda omöjlig att bära att vara forskare i Turkiet. Man har ingen chans att hålla sig neutral, och blir totalt utfrysad om man inte håller med regimen. Jag vet fall där detta har slutat i självmord. Forskare och deras familjer hotas, fängslas och utsätts för olika former av terror. Det är fruktansvärt.

Gürhanli säger att den akademiska sektorn numera är ett skämt i Turkiet. Till exempel ett nationellt forskningsråd, motsvarande Finlands Akademi, har en tidigare zoo-direktör som vice direktör, och evolutionsteorin erkänns inte längre av forskningsrådet. Ett annat exempel är den turkiska vetenskapsakademien. Den grundades 1993 men togs över av statliga ”experter” 2011, vilket ledde till att 70 personer – akademiker – sade upp sig. Akademien fortsätter finnas men nu så gott som utan akademisk personal.

Karen-Lise Scheie Knudsen och Halil Gürhanli besökte Åbo Akademi under kick-offen för Scholars at Risk-verksamheten.

– Det här händer medan riktiga forskare och vetenskapsmän förföljs och hotas. Mot ett land som Turkiet hjälper inga brevskrivarkampanjer eller påtryckningar från andra länders universitet, snarare tvärtom. Vi ska inte tappa hoppet men minnas att förändring inte sker över en natt, säger Gürhanli.

Enligt Gürhanli är det viktigt att låta Scholars at Risk-administrationen granska äktheten hos dem som söker skydd som hotade akademiker.

– Okända människor i Turkiet kontaktar mig stup i ett och frågar om jag har några som helst möjligheter att hjälpa dem ut ur landet och in i forskarsamfundet i Finland eller annanstans. Det har jag tyvärr inte men de kontaktar mig för att de hittar mitt turkiska namn. Jag förstår det, de är desperata men alla är nog inte forskare som påstår sig vara det.

Gürhanli säger att han mer och mer märker att ingen litar på någon. Också turkarna i Finland är rädda för att bli förrådda av sina landsmän – med alla rätt, menar Gürhanli.

Verksamheten vid Åbo Akademi

Åbo Akademis Scholars at Risk-verksamhet finansieras av Stiftelsens för Åbo Akademi forskningsinstitut. Ett krav från finansörerna är att all verksamhet går via Scholars at Risk-nätverket. Det är enligt Karen-Lise Scheie Knudsen ett bra sätt att jobba.

– Det mest kritiska skedet är att få ut forskaren ur sitt eget land. Här är SAR-nätverket avgörande. Det är en tidskrävande process att identifiera, bjuda in och faktiskt få hit en hotad akademiker. SAR-nätverket gör en stor del av jobbet.

Scholars at Risk

Scholars at Risk (SAR) är ett internationellt nätverk av institutioner och individer med målet att skydda hotade forskare och att främja akademisk frihet.

Nätverket grundades 1999 vid University of Chicago men flyttade 2003 sitt huvudsäte till New York University:s campus.

2016 fick SAR rekordmånga ansökningar om att få skydd. Av 560 ansökningar gavs 180 akademiker skydd.

I april 2016 gick Åbo Akademi med i det internationella nätverket, som fjärde universitet i Finland. Stiftelsens för Åbo Akademi forskningsinstitut bidrar ekonomiskt för att möjliggöra verksamheten.

Ett konstituerande möte för Scholars at Risk Finland hölls i Vasa den 8 maj 2017. Grundande medlemmar är Åbo Akademi, Aalto-universitetet, Villmanstrands tekniska universitet, Konstuniversitetet, Östra Finlands universitet, Helsingfors universitet, Jyväskylä universitet, Tammerfors universitet och Åbo universitet. SAR Finland koordineras av UNIFI under en treårig piloteringsfas. ♦

SCHOLARS AT RISK
NETWORK

Akademikern motiverar själv varför den är i behov av skydd och vanligtvis är det tre professorer som går i god för personen faktiskt behöver skydd.

Till kärntruppen bakom Åbo Akademis Scholars at Risk-verksamhet hör bland andra biträdande professor i minoritetsstudier **Magdalena Kmak**, vice rektor **Niklas Sandler** och professor i folkrätt **Elina Pirjatanniemi**.

Vid Åbo Akademi har man som mål att vara värd för en hotad akademiker. Nu gäller det att identifiera enheter som är villiga och lämpliga att vara värdar, och att via SAR-nätverket hitta en lämplig forskare.

Utöver att erbjuda en fristad till en forskare planeras en Studia Generalia-serie med föreläsningar kring temat, och forskningsverksamhet som på något sätt inbegriper Scholars at Risk.

– Vi är bara i början ännu men det finns helt klart ett engagemang vid Åbo Akademi att få i gång verksamheten här, säger Elina Pirjatanniemi.

Karen-Lise Scheie Knudsen applåderar alla initiativ och ny SAR-verksamhet:

– I dessa tider av alternativa fakta är det viktigt att universiteten står upp för frihet och människovärdet. Det kan komma tider när vi behöver försvara våra värderingar i mycket mer utmanande situationer än nu. Jag tror på att enighet ger styrka, det är nu vi ska bygga upp våra nätverk.

Scholars at Risk

Scholars at Risk (SAR) är ett internationellt nätverk av institutioner och individer med målet att skydda hotade forskare och att främja akademisk frihet.

▼ Till kärntruppen bakom Åbo Akademis Scholars at Risk-verksamhet hör bland andra biträdande professor i minoritetsstudier **Magdalena Kmak**, vice rektor **Niklas Sandler** och professor i folkrätt **Elina Pirjatanniemi**.

” I dessa tider av alternativa fakta är det viktigt att universiteten står upp för frihet och människovärdet. Det kan komma tider när vi behöver försvara våra värderingar i mycket mer utmanande situationer än nu. Jag tror på att enighet ger styrka, det är nu vi ska bygga upp våra nätverk.

Nätverket grundades 1999 vid University of Chicago men flyttade 2003 sitt huvudsäte till New York University:s campus.

2016 fick SAR rekordmånga ansökningar om att få skydd. Av 560 ansökningar gavs 180 akademiker skydd.

SAR för diskussioner med bland annat Unifi och Cimo för att starta en SAR Finland-sektion.

I april 2016 gick Åbo Akademi med i nätverket, som fjärde universitet i Finland. Stiftelsens för Åbo Akademi forskningsinstitut bidrar ekonomiskt för att möjliggöra verksamheten. ♦

Universiteten i Åbo stod för Årets mångkulturella handling 2017

Mångkulturella rådet i Åbo uppmärksammar **Paco Diop**, Fölischaufförer med invandrabakgrund samt Åbo universitets och Åbo Akademis omfattande frivilligarbete.

ÅBO AKADEMI och Åbo universitet delar på utmärkelsern Årets mångkulturella handling 2017, som väljs av Mångkulturella rådet i Åbo och delas ut av Åbo stad. Universitetens studerande, ämnesorganisationer, fakulteter och anställda har ordnat flera evenemang, seminarier, projekt och utbildningar med anknytning till situationen för asylsökande. De har arbetat tillsammans med nyåboborna, inte uppifrån och neråt.

– Genom att också prisbelöna universitetens frivilligarbete för sitt mångkulturella arbete vill vi lyfta fram att flera Åbobor anser det vara meningsfullt att samarbeta med dem som söker asyl här och att vara med om att integrera nykomlingarna i samhället, sammanfattar ordförande för Mångkulturella rådet i Åbo **Muhis Azizi**.

I motiveringen heter det att universiteten har deltagit aktivt i samhällsdebatten om de asylsökandes ställning och framtid i Åboregionen, Finland och Europa och gått

i bräsch för dem med svagare ställning, bildning, rättvisa och frihet. Som värdepåverkare har de olika aktörerna vid universiteten gjort intryck såväl i som utanför Åbo-regionen.

Universiteten delar utmärkelsern med invandrarchaufförerna på Åboregionens kollektivtrafik, Föli, som enligt ett enigt råd gör det mångkulturella Åbo synligt i sitt arbete och minskar fördomar med sin positiva attityd mot sitt arbete och sina resenärer.

Till Årets nyåbobo 2017 valdes **Paco Diop**, som flyttade till Finland från Senegal för tio år sedan. som i ett tiotal förslag från Åboinvånare beskrevs Diop som en hjälpsam, vänlig, flitig och ärlig man som utför ett värdefullt och osjälviskt arbete bland Åbobarn.

I föl har Diop bland annat grundat idrottsallskapet Lasten urheiluseura ry som tränar speciellt invandrabarn och framför allt flickor. ♦

Åbouniversiteten har jobbat bland annat med att integrera asylsökande i samhället. Här deltar en grupp från FHPT Flyktinstöd i Åbo Akademis Street Festivals human foosball-turnering. Foto: Åbo Akademis bildbank.

PSYKISK OHÄLSA ÄR VANLIG BLAND ASYLSÖKANDE

I EN FORSKNINGSSTUDIE om psykiskt mående framkommer att tre av fyra asylsökande har psykiska symptom som tyder på ångest och depression. Mera än en tredjedel av de asylsökande uppger att de har haft tankar på självmord.

Resultatet av forskningen visar entydigt att det behövs mera resurser till vård och behandling av psykisk ohälsa bland asylsökande. Då man bedömer behovet av vård är det viktigt att ta i beaktande tidigare traumatiska upplevelser, men också mera vardagliga svårigheter och oro som asylsökande upplever.

Forskningen är gjord som en del av **Alexandra Elsings** pro gradu-avhandling i psykologi vid fakulteten för humaniora, psykologi och teologi vid Åbo Akademi. Studien är en del av en större helhet.

Alla asylsökande som deltog i studien uppgav att de varit med om någon typ av traumatisk upplevelse i sitt hemland eller under flykten till Finland. Mera än två tredjedelar hade blivit utsatta för våld, tortyr eller varit nära döden och 42 % hade varit till fångatagna.

Trots dessa upplevelser, bidrog hos de flesta av deltagarna mera vardagliga stressfaktorer som diskriminering, oro för familjen, den svåra asylsökningssprocessen och rädsla för att bli sänd tillbaka till sitt hemland mera till det psykiska illamåendet än de tidigare upplevelserna av våld.

– Att så många av de asylsökande upplevt att de blivit diskriminerade är oroväckande, speciellt då man beaktar hur stor den negativa effekten på psykiskt mående är. Tidigare forskning har också visat att diskriminering hindrar integrering i samhället. På samhällsnivå borde man inta nolltolerans mot diskriminering och rasistiska uttalanden, säger **Pekka Santtila**, professor i psykologi vid Åbo Akademi och avhandlingens handledare.

– Enskilda individer kan också bidra till att asylsökande och flyktingar mår bättre. Socialt stöd av lokalbefolkningen och andra asylsökande har visat sig skydda mot de negativa effekterna av diskriminering och oro.

Studien genomfördes vid ämnet psykologi vid Åbo Akademi. Datainsamlingen skedde sommaren 2016 i tolv olika flyktingförläggningar i Södra Finland. 507 asylsökande deltog i undersökningen.

Pekka Santtilas presentation under pressträffen: http://web.abo.fi/pressmaterial/Asyl_Trauma_Press.pdf.

Oktantti är resultatet av praktiska studier i företagande

Kursen NY Startup! ger studerande möjlighet att i praktiken prova på företagsverksamhet. Oktantti är en affärsidé som uppkommit under kursen. Idén går ut på att förmedla kontakter mellan rederier och sjömän.

TEXT: MIA HENRIKSSON

Logistiskt är Finland en ö. Hur många av er har hört det? **Alexandra Vellamo** inleder den tre minuter långa *pitchingen* med en fråga. Det finns inte tid att invänta svar från publiken. Mycket ska hinna sägas på tre minuter. Det hon tillsammans med **Miikka Kettunen** presenterar är affärsidén Oktantti – eventuellt ett framtida företag. Till teamet bakom Oktantti hör i det här skedet också **Matilda Karlsson** och **Tatu Koskela**.

Affärsidén går ut på att förmedla arbetskraft till rederier. Inte rekrytering utan förmedling.

▼ **Miikka Kettunen**, **Alexandra Vellamo**, **Matilda Karlsson** och **Tatu Koskela** övar inför att gå upp på scenen och presentera sin affärsidé på tre effektiva minuter. Foto: Mia Henriksson.

– Rederier får ofta på kort varsel stora laster att skeppa och då behöver de arbetskraft. Sjömännen har ofta korta kontrakt och går och väntar på jobb. I dagsläget kan det vara svårt för utbud och efterfrågan att hitta varandra, förklarar **Matilda Karlsson**.

De flesta rederier upprätthåller egna listor på potentiell personal och ringer runt för att hitta folk. Det här kan vara väldigt tidskrävande. – Ibland krävs 50 samtal för att hitta en ledig sjöman fast det finns många av dem. Vi vill skapa ett personaladministrationssystem som kan spara resurser för rederierna och hjälpa sjömännen att få jobb.

Systemet ska vara användarvänligt och i realtid visa lediga jobb eller tillgänglig arbetskraft.

NY Startup! samlar studerande från olika universitet

Oktantti har kommit till under kursen NY Startup!. NY står för Nuori Yrittäjyys eller Ung företagsamhet. Vellamo och Karlsson studerar organisation och ledning vid Åbo Akademi, den ena inriktar sig på strategi, den andra på HR. Kettunen och Koskela studerar vid finskspråkiga Åbo handelshögskola, den ena budgetering och redovisning, den andra IT-system och kodning.

– Våra kunskapsområden kompletterar varandra jättebra för det här projektet. Alexandra har dessutom jobbat flera år på båt så hon har praktisk erfarenhet. Vi jobbar också på två språk, Åland och kusten är en viktig del av marknaden och vi behöver betjäna på också på svenska, säger Karlsson.

ÅA stärker undervisningen i företagsamhet

Åbo Akademi är part i tre spetsprojekt inom kunskap och utbildning. Ett av dem, "Företagsamhetsutbildning för studerande", leds av Aalto-universitetet. Inom projektet ska man vid Åbo Akademi föra in en 20 studiepoängs helhet av företagande i ekonomutbildningen. Ett fortsatt deltagande i NY Startup! kommer att vara en del av helheten.

Undervisnings- och kulturministeriet har beviljat totalt 25 miljoner euro för 17 spetsprojekt inom kunskap och utbildning som en del av regeringens satsning på att försnabba vägen till arbetslivet. Projektet beviljades finansiering i början av 2017, ska inledas under året och avslutas senast 2019.

Utöver Aaltosamarbetet är Åbo Akademi med i två projekt tillsammans med Åbo universitet: "Stärkande av högskolepersonalens pedagogiska och digitala kunnande i undervisning och handledning" och "Skapande av en nationell, nätbaserad utbildningshelhet inom affärsverksamhet". ♦

Åbohögskolor dominerade i Våga vara företagsam

Åbohögskolorna dominerade i tävlingen Våga vara företagsam (*Uskalla yrittää*), vars final arrangerades i Helsingfors 20.4.2017. Två pris kom till studerande vid Åbo Akademi.

De som deltog från Åbo går kursen NY Startup! som ger studerande möjlighet att i praktiken prova på företagsverksamhet. Under kursen har affärsidén Oktantti kommit till, och tanken är att starta ett företag som förmedlar arbetskraft till rederier.

Oktantti tog hem två av fyra möjliga pris: *Best business potential* (bästa företagspotential) och priset Bästa försäljare som gick till **Alexandra Vellamo** i Oktantti.

Oktantti består av studerande från Åbo Akademi och finska Åbo handelshögskola.

Bästa NY-företag (NY står för *Nuori yrittäjyys*/Ungt företagande) finns också i Åbo, det priset gick till Entis NY som grundats av studerande vid Åbo universitet och Humak. Entis affärsidé är att marknadsföra insekter som livsmedel.

Vinnaren Entis får representera Finland i Europamästerskapen (*Junior Achievement*). Finalen hålls i Helsingfors i början av juni. Vinnarna valdes av en jury på 50 näringslivsrepresentanter, som under två dagar utvärderade de unga tävlingsdeltagarnas presentationer och säljarbete.

Alexandra Vellamo och Miikka Kettunen var de som pitchade idén om Oktantti på scenen.

Anna-Greta Nyström, lektor i internationell marknadsföring vid Åbo Akademi, är en av lärarresurserna på NY Startup!-kursen.

– Här får studerande helt i praktiken prova på företagande. De ska komma på en idé, utreda efterfrågan, kartlägga målgruppen och så vidare. Målet är att starta ett företag och driva det.

Totalt tolv affärsidéer presenterades under NY Startup!s pitching som ordnades i början av mars under ICT Week 2017. Pitchingen hölls ungefär halvvägs in i kursen, som en övning för att framöver kunna sälja sin idé till finansörer.

Flera företagsidéer blir verklighet

Ett lyckat exempel från fjolårets NY Startup är företaget Kaffillari vars affärsidé är att cykla runt stan och sälja kaffe. Det är första året som studerande från Åbo Akademi deltar i NY Startup!.

– Femton studerande från Åbo Akademi är aktivt med på kursen. Vi har inga kurser i företagsamhet, så det är fint att vi har möjlighet att samarbeta inom NY Startup!, säger Nyström.

Matilda Karlsson håller med.

– Jag tycker verkligen om kurserna där man blandar studerande från olika högskolor. Det finns så mycket potential i Åbo, men hur skulle jag annars ha hittat just de här att samarbeta med, om det inte var för den här kursen? Dessutom gillar jag att alla stöder varandra här och man är inte rädd att berätta om sina idéer, här ger vi och tar respons av varandra.

Kursen pågår fram till slutet av maj och fram till dess kan teamen utnyttja NY Startup! för bland annat fakturering. Sedan gäller det för teamen att fatta beslut om framtiden – var det bara en kurs, eller går man vidare med sin företagsidé?

Oktantti har siktet inställt på framtiden

Oktantti tog hem två av fyra möjliga pris i tävlingen Våga vara företagsam som arrangerades i Helsingfors i april (se ovan). Prisen kom för Best business potential (bästa företagspotential) och priset Bästa försäljare gick till Alexandra Vellamo i Oktantti.

Fr.v. Oktanttis Tanja Holm, Matilda Karlsson, Alexandra Vellamo, Miikka Kettunen och Tatu Koskela. Foto: Nuori Yrittäjyys.

Tävlingen Våga vara företagsam arrangerades av den ideella organisationen Nuori yrittäjyys | Ung företagsamhet. NY erbjuder utbildning och stöd i företagsamhet till 7–25-åriga ungdomar, som en del av undervisningen i deras skolor.

Lektor i internationell marknadsföring vid Åbo Akademi, **Anna-Greta Nyström**, är en av lärarresurserna på NY Startup!-kursen och har deltagit i handledningen av bland annat de studerande i Oktantti. ♦

– Vi är jätteglada! Det här visar att vi verkligen har en bra affärsidé, som är värd att satsa på, säger Matilda Karlsson.

När NY Startup! nu går mot sitt slut har teamet bakom Oktantti förändrats. Nu består det av Matilda Karlsson, Alexandra Vellamo och Tanja Holm. Holm är nybliven ekonomiexamen från Åbo Akademi med marknadsföring som huvudämne.

Teamet har beslutat sig för att jobba med Oktantti under sommaren, de har antagits till Boost Turkus Start-up Journey. Det är ett tio veckor långt acceleratorprogram där man ytterligare slipar sina kunskaper kring företagande.

– Planen är att vi till hösten kan komma ut med en pilotversion av administrationssystemet, säger Karlsson.

Företagande passar inte alla

Alexandra Vellamo tycker att hon har fått mycket ut av NY Startup!-kursen, även om den har tagit mycket tid.

– Vi är ju i första hand universitetsstuderande och det är inte helt lätt att få tiden att räcka både till studier och till att fundera på företagsverksamheten, dessutom borde man ha egna pengar att lägga ut på till exempel pr-material. Kursen är bra också på det sättet, att man faktiskt får lära sig vad det innebär att vara företagare. Det finns de som under kursens gång har märkt att företagande inte är någonting för dem. För oss som nu är kvar i Oktantti, däremot, har kursen sänkt tröskeln till att bli företagare.

Vellamo påpekar att det går att delta i kursen också utan en färdig företagsidé eller tidigare kunskaper kring företagande. Hon också är uppriktigt förvånad över hur välvilligt inställd omgivningen har varit när Oktantti vuxit fram.

– Åbo Akademi har verkligen bevisat att universitetets litenhet är dess styrka. Alla vi har kontaktat har genast varit beredda att hjälpa, till exempel kommunikationsenheten, akademins HR-enhet, Jerker Björkqvist vid datatekniken och Anna Sell vid informationssystem har gett av sin tid åt oss. Det är vi tacksamma för, det är fint att det finns en sådan flexibilitet. ♦

• Följ Oktanttis verksamhet på www.oktantti.fi.

DONNERSKA INSTITUTETS PRIS FÖR FRAMSTÅENDE RELIGIONSFORSKNING TILL MÅNS BROO

DONNERSKA INSTITUTET för religionshistorisk och kulturhistorisk forskning i Åbo har beslutat att tilldela FD, docent **Måns Broo** institutets forskarpris för år 2017. Broo belönas för boken *The Rādhā Tantra: A critical edition and annotated translation* (Routledge, 2017).

Boken behandlar tidigmodern tantra i Sydasi

ning. Den kritiska utgåvan av sanskrittexten belyses genom en tredelad notapparat: den första nivån anger källor från äldre texter, den andra indikerar de huvudsakliga manuskript som använts vid översättning

från tidigare texter på ett minutiöst sätt och presenterar den kritiska läsningen på ett omsorgsfullt och analytiskt sätt i den detaljerade inledningen. Översättningen är mäterligt utförd med stor noggrannhet och förståelse för verkets historiska och kulturella kontext. Den är ett imponerande vetenskapligt verk som presenterar en text som fått bred spridning i Sydasi

FHS ARKIV VID ÅBO AKADEMI IN I UNESCOS NATIONELLA VÄRLDSMINNESPROGRAM

K. FINSKA HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPETS arkiv (1797–1917) som ägs av Åbo Akademi har tagits med i det finländska registret för Unescos Världsmminnesprogram. Arkivet utgör en utmärkt nyckel till kunskap om de sociala, politiska och ekonomiska förhållanden som rådde i 1800-talets Finland och om jordbrukssamhällets förändring.

Med programmet avser Unesco att uppmärksamma samlingar som anses utgöra ett unikt kulturarv och betona betydelsen av deras bevarande för framtiden.

K. Finska Hushållningssällskapets verksamhet

K. Finska Hushållningssällskapet (först Kongl. FHS, från och med 1809 Kejserliga FHS till och med 1917) grundades år 1797 för att förbättra Finlands ekonomi och befolkningens levnadsförhållanden.

För att få en heltäckande bild av de sociala och ekonomiska förhållanden som rådde i landet inrättade sällskapet ett landsomfattande nätverk av korrespondenter. Bl.a. lantbruket, skogsvården och skolväsendet hörde till de områden sällskapet eftersträvade att utveckla.

Sällskapet idkade upplysande verksamhet och gav ut populärt avfattade skrifter. Den första utkom 1789 och beskriver hur man tillverkar nödbröd av massa. Sällskapet var även av betydelse vid etableringen av en statsadministration i landet efter 1809 och likaså när lantdagen sammankallades 1863.

En betydande arkivsamling

K. Finska Hushållningssällskapet hör till ett led av liknande ekonomiska sällskap som grundades under 1700-talet runt om i Europa. K. Finska hushållningssällskapets arkivs unika ställning kommer sig av dess omfattning.

Arkivet består förutom av protokoll och korrespondens även till exempel av vaccinationsprogram, information om förbättrad potatisskörd, utbildningens utveckling samt information över priser som sällskapet delat ut till framstående medborgare. Materialet är till största del på svenska.

◀ Dokument ur K. Finska Hushållningssällskapets arkiv (1797–1917) som bevaras i Åbo Akademi

CONDUCTING FINLAND – DIRIGENTER SOM MUSIKFÖRMEDLARE 1917–2017

SIBELIUMMUSEUM firar Finlands 100-årsjubileum med utställningen "Conducting Finland – dirigenter som musikförmedlare 1917–2017". Utställningen är öppen för allmänheten 1.2.2017–7.1.2018.

Conducting Finland presenterar dirigenter från Robert Kajanus tid fram till dagens dirigentnamn. I utställningen finns förutom bild- och ljudmaterial, också personliga föremål.

Jubileumsutställningen Conducting Finland ger en bild av orkesterdirigenter som under 100 år har förmedlat den finländska musiken till publik i Finland och utomlands. Dirigenterna har genom sitt arbete spridit bilden av Finland och den finländska musiken. I utställningen presenteras också den finländska musikutbildningens och orkesterverksamhetens utveckling under hundra år.

Utställningen ordnas av Sibeliusmuseum i samarbete med bland annat ämnet musikvetenskap vid Åbo universitet, Åbo konstakademi och Åbo Konservatorium.

Sibeliusmuseums öppettider: tisdag–söndag kl. 11–16, Biskopsgatan 17, 20500 Åbo, www.sibeliusmuseum.fi.

Om poesi och universitetets plastiskhet

Gästkolumnisten Ylva Perera skriver om hur samhället korrumpas av kundtänkandet som förvandlar medborgarskapet till en konsumentrelation.

JAG VAR INNE PÅ MITT TREDJE STUDIEÅR, jag satt i biblioteket och skulle skriva uppsats i en kurs om poesi. Orsaken var inte ett brinande poesiintresse, utan snarare tvärtom – jag fattade inte grejen, visste inte hur man skulle läsa för att få texterna att öppna sig. Det var frustrerande, och samtidigt något kittlande i allt det okända och svåra.

Medan jag satt där kom en studiekamrat fram till mig och berättade att det blivit bestämt att litteraturvetenskapen inte skulle få lov att ersätta lektorn som var på väg i pension. Att vår utbildning höll på att sparas ner, att vi borde göra något, ryta till.

Jag minns att jag blev väldigt irriterad, även om min kompis hade rätt. Vi satte i gång med insändare, mejl och studentorganisering. Det kändes viktigt, men åt upp en massa tid. Insändarskrivandet och torgmötena förde mig inte närmare diktböckerna på bordet, de var lika slutna som förut. Jag var arg. Jag kom ju hit för att studera, inte för att försvara en utbildning jag inte ens själv hunnit tillskansa mig än.

Å andra sidan var det en lärorik lektion i vad det innebär att ingå i ett samhälle. Att det inte räcker med att bara finnas inom ett system och suga åt sig det man kan, utan att man också måste kunna göra uppror mot systemet när det verkar destruktivt. I det här fallet när statens spartryck på universiteten föder dåliga beslut.

Det här känns extra aktuellt i dessa tider när politiker ifrågasätter civil olydnad, och likställer förnuft med apati. Speciellt provocerande tycks det vara när människor motsätter sig system som diskriminerar någon annan än sig själv, vilket syns tydligt i diskussionen kring protesterna mot migrationsverkets asylprocesser. På sätt och vis är det förstäligt eftersom samhället i övrigt går mot att alla ska se sig själva som kunder – både när vi är studenter, patienter och medborgare – och som kund har man förvisso rätt att ställa krav, men bara för sin egen del, och bara inom ramen för en nyliberal affärslogik.

Dessvärre finns det tecken på att den sortens kundprotesterande äger rum vid universiteten också, speciellt i Sverige har det rapporterats om studenter som vägrar till exempel uttala sig i seminariediskussioner eller läsa vissa texter, bara på basen av att de inte kan tvingas till det enligt lag. Och nej, det är väl sant, men frågan är vad man vunnit på att ge sig in på en utbildning med den inställningen. Att allt ska levereras enligt egna förutbestämda krav, helt utan obekvämheter och överraskningar.

Här måste det givetvis tas hänsyn till vem som ställer vilka krav och varför. När rasifierade och kvinnliga studenter efterlyser större ly-

hördhet för rasism och sexism inom undervisningen finns ingen orsak för vita, manliga lärare att direkt hojta "censur", vilket beklämnande ofta är fallet. Istället borde man se det som en möjlighet att genom ömsesidig lyhördhet kunna hitta det mest fruktbara sättet att behandla de här frågorna, på sätt som gör kunskapsutbytet mer fruktbart. Akademivärlden måste kunna vara plastisk när nya erfarenheter formar om det tidigare tänkta.

Det här känns extra aktuellt i dessa tider när politiker ifrågasätter civil olydnad, och likställer förnuft med apati. Speciellt provocerande tycks det vara när människor motsätter sig system som diskriminerar någon annan än sig själv, vilket syns tydligt i diskussionen kring protesterna mot migrationsverkets asylprocesser.

Som kund ska man veta vad man får. Som studerande är det ett tecken på att universitetet misslyckats. Det måste finnas rum för delaktighet, förändring – och motstånd mot förändring när det krävs. Samt för det som inte riktigt går att lära sig. Som poesi. ♦

Ylva Perera
Skribenten är magister i litteraturvetenskap vid Åbo Akademi, studerar nu litterär gestaltning vid Göteborgs universitet.

MEDDELANDEN FRÅN ÅBO AKADEMI

Utgivning och annonsreservering 2017

Nr	Utgivning	Reservering	Material
3	8.9	22.8	28.8
4	1.12	14.11	20.11

Kommunikationsenheten vid Åbo Akademi 2016

MARITIME MEETINGS AHEAD!

Turku Convention and Events Bureau är forskarens bästa vän vid planering och ansökan av internationella kongresser. Hos oss får du proffsig och sakkunnig hjälp med att välja hotell- och möteslokaler. Tillsammans hittar vi det bästa sättet att marknadsföra Åbo och din kongress. Vår service är avgiftsfri. Följ med oss på resan!

TURKU

meetturku.fi